Контрольный экземпляр

Массо а махкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 21 ФЕВРАЛЬ, 1984 ШУ. ● № 22 (0000). Мах 3 кеп.

ХАЛКЪА БЕРКАТЕ КЪАХЬЕГАМ

Н. И. Рыжковца харжархой вІашагІкхетар

18 февралехь Свердловска хатіархой Дворецехь бахкхар чоалхане машинаш аппараташ хьахкеллараш, цІихеза уральски болат хьедераш, химикаш, текстильщикаш, гІишлоеъераш. Чкаловски хоржамий округерча харжархой вІашагІкхетар хилар укхаза цу округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаваьча КПСС ЦК секретарана Николай Иванович Рыжковна.

Депутаталла кандидата доверени волчо, Верх-Исетски металлургически завода болхлой лоаладечо Н. А. Валяева гулбеннарашта дийцар Н. И. Рыжкова вахара наькъах, харжархой тІахьийхар хоржамаш хулача дийнахьа массава раьза а волаш Даьхен тешамеча къонгашта, коммунистийи парте боацарийи йохаргІоацача блока кандидаташта тІехьа кхаж тасса.

ВІашагІкхийттача къамаьлаш даьрзаш дувцар КПСС ЦК аргІанара йоацача Пленума решенеш йиза къобалъеш хиларах, парте чурен арахьарен политика хьаллоацаш хиларах, белгалъяьхар хІанзарчарел хьалхара хоржамаш хиначул тІехьагІа дІахьача хана махка, хІара дезала вахаре хинна йоккхий эргадоалаш.

Къамаьл дир гулбеннарашта безаме тІеийцача Н. И. Рыжкова. Вай вІашагІкхетар, аьлар цо, доккха денача воно — Коммунистически партен Советски пачхьалкхени гІорваьнна деятель Юрий Владимирович Андропов кхалхаро — даь халахетар хІанз а лаьгІдалаза долча хана хулаш да. Советски нахи, еррига прогрессивни адамаш чІоагІа халахеташ гІайгІа ю, шоай кортош Іочудерзаду баьха — дикача сага, чІоагІагІа волча патриота, кІаьд ца луш Ленина гІулакха тІехьалаьттача къоасамючун сийрда гІулакхаш дагадеха.

Укх халача хана къаьстта чІоагІа дог тешадеш белгалдаьлар коммунисташ, еррига советски халкъ КПСС Ленински Центральни Комитета, ЦК Политбюрона гонахьа мовхаз санна чІоагІа кхотаденна хилар, лоараегІа ца доалаш коммунизм хьалъяра наьсача аха лоархІа хилар.

Махка чІоагІа раьза хинна тІаьийцар парте ЦК аргІана йоацача февральски Пленуме новкъост Константин Устинович Черненко КПСС ЦК Генеральни секретаралла харжар. Пленумо беррига низаца белгалбаьккхар парте чурен арахьарен политикерча преемственноста лоархІам.

Хоржамашкара хоржамашка кхачалца йолча хІара юкъо, аьлар дІахо оратора, йиш хулийт вайга дагахьа раьза хинна партен халкъен беркатеча балхе итогаш е, хІара юкъаца ювзаенна я беррига советски наха хьаштех хьоккалуш йола боккхача политически лоархІамъ событеш. Цу тайпарча событех цаІ — парте XXVI съезда решенеш кхоачашъярга бодача наькъ тІара лоархІаме йеха а хиина дІавтта КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленум. Пленумо итогаш яьй 1983 шера баьча политически боахамеи балха. Цар вайна дикахетар ца де йиш яц. Промышленни продукци хьаьра шера план тІехкхоачашъяьй, тоабешаб транспорта болх. Къаьстта дика да, планагІа къахьегама овсарле лакхъяра оттаь темпаш промышленностеи транспортеи кхы а дукхагІа лакхъялар.

Махка экономика дегІаяра итогий анализ а яь, депутаталла кандидата дийцар, кхоачашдара парте къаьстта уйла тІайохийташ йола дешаш. Керттера халкъбоахама декхар, белгалдаьккхар цо, — экономика хоадам боллаш интенсивно дегІаялара наькъ тІа лаккхарца производства эффективность лакхъяр.

Къахьегамхой инициатива аяяра лоархІаме, техна средство я социалистически яхь. Боахама балха керттерча лостамашца ювзаенна хила еза из. Парте дІаоттаьй яхьа хаьдда ориентираш — къахьегама овсарле планал совгІа цхьа процент лакхъелгех продукци хьаьрга дІадодар кхы тІа а ах процент лохделгеи вІаштІехьдаккха. Парте оттадь декхар кхоачашдара тІехьара болам мехка шерра баьржаб. Инцъе езаш кхыйола маьхера починаш а, балха тІа эффект лоацначе ханарча кампанеша а ца телаш, хІара дешна тІатеІІа къахьегаро телаш хилар тІеркал а деш.

Хоадам боллаш бола лоархІам бу парте дукхача маьха инициатива йоаржаяра. Цунна тІадерзадаь да производствана общество гІулакхашта доал дара даькъера къахьегамхой бокъонаш шерьяра чакхдоаха гІулакхаш а. Дерригача халкъо дийцачул тІехьагІа тІаийца къахьегама коллективех долча Закон вай общественча демократизмана дола керда тешал а хинна дІаоттад. Цо шерьлый производственни, социальни, кхетам балара декхараш кхоачашдара даькъера коллективай бокъонаш.

Шийи къамаьл чакхдоалаш гулбеннарашта баркал аьлар Н. И. Рыжкова ше депутаталла кандидат оттаварах, дош делар царна, харжархой шийх бенна боккха тешам боа ца бара шийи деррига низаш, знанеш, опыт ше дІалургхиларах.

М. В. Зимянинца харжархой вІашагІкхетар

18 февралехь Краснодарехь Краснодарски хоржамий округера харжархой вІашагІкхийттар цу округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидатаца КПСС ЦК секретараца Михаил Васильевич Зимянинца.

Депутаталла кандидата доверенни волчо, «Красноармейский» яхача дуга деладеча боахама паркома секретара В. Е. Моньдина гулбеннарашта дІайоазийтар М. В. Зимянина биографи.

Къамаьлаш дераш белдоахар, Краснодарски края къахьегамхоша, беррига советски наха а санна, КПСС ЦК аргІана йоацача Пленума решенеш дегаш гІозаденнаш чІоагІа къобалъяь тІаийца хилар.

Къамаьл дир гулбеннарашта безаме тІаийцача М. В. Зимянина.

Дукха ха йоацаш доккха во дера Коммунистически партеген советски халкъаген, аьлар депутаталла кандидата. Вахар хьадар Юрий Владимирович Андропова — КПСС-ен Советски пачхьалкхени, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама гІорваьнначо деятела, чІоагІагІа волча патриота, кІаьд ца луш машараи коммунизманеи тІехьалаьттача къоасамючун. Ю. В. Андроповцара къастача гІайгІанеча деношка юха а белгалбаьлар вай Коммунистически парти кхоталлара, халкъацарча йохаргІоацача цун цхьоагІоа сийлаь боккха низ.

Февральски Пленумо массава раьза а волаш КПСС ЦК Генеральни секретаралла хержар Константин Устинович Черненко, Партеи халкъон массава раьза а волаш хьаллаьцар из решени, новкъост К. У. Черненко вай партен пачхьалкхени гІорваьнна деятель, политически, идейно-теоретически, организаторски балха шІаьха опыт йолаш, КПСС ленински генеральни никъ кийчбеченча чакхбоахачен, цуи Центральни Комитето кхоачашдеча дерригача массе тайпарчен беркатечен гІулакхашта юкъе доккха дакъа лоацаш вола лерргІа хьавоагІа марксист-ленинец вола а хоаш.

ЦК декабрьски аргІана йоацача февральски Пленумий решенешкара хьадоагІа декхараш ше доацхаш, М. В. Зимянина белгалбаьккхар планал совгІа цхьа процент къахьегама овсарле лакхъелгеи продукци хьаьрга дІадодар кхы тІа а ах процент лохделгеи вІаштІехьдаккха. Аьнна парте баьча тІахьехама лоархІам.

Краснодарски края къахьегамхоша, беррига советски наха а санна, раьза хинна хьаллоац экономикама могга сихагІа дегІайоалаяра, организованности порядоки тоаяра, пачхьалкхен, плановх, къахьегама дисциплина чІоагІъяра тІаберзабаь парте никъ. Белггалара толамаш даьхад кубанцаша промышленни юртбоахамеи производство дегІайоалаеча.

Цунца цхьана края цхьайолча промышленни предприятеша, аьлар оратора, кхоачашъяц планаш декхараш. Сатийна Іе бахьан дац юрта къахьегамхой а.

М. В. Зимянина чІоагІа уйла тІаьхийтар идеологически, политически кхетама болх аргІабаьккха тоабара дешаш. Цо белгалдаьккхар, беррига парте лоархІамегІарча декхарех цаІ а лоархІаш из массе оагІоракьара тоабелга КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме, К. У. Черненко доклада тІа, Ю. В. Андропова къамаьлаца дІадийца хилар.

ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъяра лелаш бувцаш, М. В. Зимянина белгалдаьккхар. Парте керттера а лаьрхІа оттадаьр чакхдаккхар а — идеологически балха чулоацама форманаш социализм эргаяьккха тоаяра декхарешка, къахьегамхошта тІа-тІа дукхагІа вешаш хулача духовни хьаштанца, цар саготагІа ... долча гІулакхашцарен йоацийтдоарийтар а лоархІаш дукха а хьаьшт а ях сахьате юххьанцара гІанаш мара дакъа ца хилар.

Депутаталла кандидата дІахо дийцар литературанеи искусстванеи хьалхашка оттача кердача белхтохамеча декхарех, советски наха коммунистически кхетам балара, халкъа дешара системан, лакхера школа дІахо дегІайоалаяра, унахцІено лоралара дешаех.

Оратора ниита дийцар КПСС-ен Советски пачхьалкхени арахьарча политика дешаш, белгалдаьккхар массане а юкъара машари халкъий кхерамзлени хилийтара а чІоагІьяра а, империализма агрессивни тийшца балхаш хоадам боллаш юхатохара ленински политика КПСС-о лерргІен юха ца йоалаш чакхйоахаш хилар.

Депутаталла кандидата харжархошта цІаьхха а дегІара баркал аьлар шийх тешам боларах, дош делар, шийи деррига низаш из боа ца бара ше тІадилийтаргхиларах.

Массаре раьза а волаш хьаллаьцар советски наха хьаьнне санна массане а къобалъю КПСС ЦК аргІана йоацача февральски Пленума итогаш.

Пленумо массава а раьза а волаш хержар КПСС ЦК Генеральни секретаралла новкъост Черненко Константин Устинович. Вай мехка вовзаш ва из Коммунистически партен Советски пачхьалкхени гІорваьнна деятель, талант йола организатор, парте политика чакхъяьккхара дешаре къоасам лоаттабер хиларагІа.

ДІахо бе безача балха программа хьахаяь тІаийцар коммунисташа, беррига къахьегамхоша ЦК Пленумо новкъоста К. У. Черненко даь къамаьл. Цу къамаьло теша а беш хьагойтад советски общества вахарера КПСС кулгалдара лоархІам лакхлуш латташ хилар, бокхача низаца хьахьекхад марксизмана-ленинизмане из тешаме хилар.

СССР Лакхехьарча Совета аргІанарча хоржамашка йоагІаш, дІахо хувц оратора, вай парте ала йиш я халкъага: ленински политически никъ КПСС толаме чакхбоах, аьнна. КПСС Центральни Комитето беррига харжархошка, СССР гражданашка даьча Кхайкарало хьахьекхад боахами культурен хьалъеча вай даьхача доккхийча толамий перспективий сурт. БІаргена сийдоах мехко шийи дІаьхалкхашкахьа ахара тешаш.

Экономика дайнъе йоллагІа декхараш къестадой а, уж дерригаш а тІадерзадаь да буксоцдаш цхьан хІамана — советски наьха вахара бодраш залнбара. Цу балха лоархІаме достам ба, кертагІдаьккхар, оратора, бака нах царна ... долча промышленни товарашца Іалакбар. Наха ма башха товараш хилийтар — из ше хургьар хинна йола социализм тІех хилар, халкъе вахара хьал тоадара йола цуи реальни торонаш кхы а дикагІа хьахьоккхар. Цу ХостамагІа дераш кІезага дац. Халкъа мелча товарий производства боарам 4,3 процент лакхбеннаб. Лакха я кхарарча шера йола заданеш а. Цудукха хІара къахьегама коллектива бокъонца хоаш хила деза шалагІча нохкъа, средствашца, межоденга кхоачашдергдо даьрхІараш.

КІезига яц вай лакха дикал йола продукци арахецалга хІара декхара норма а хинна дІаэтте къахьегама коллективаш. Парте Центральни Комитето, хоаш долча бесса, къобалдаь дикал дакхе йола товараш арахецалга алсамдаьккха социалистически декхар тІаийцача мехка хьалха латтаза ялх предприятеи хІадоладаь гІулакх. ЛоархІаме да цу болам тІалоаттабу черпал мох да балийтар, из ма могга детІебоалабер, хьалха латтараш ... бер.

Шийи къамаьла чакхдоалаш И. В. Капитонова дийцар КПСС а Советски пачхьалкхен а ленински арахьара политика машара политика хиларах.

ТАСС.

И. В. Капитоновца харжархой вІашагІкхетар

Ивановски областерча Кинешма яхача городе 18 февралехь Кинешемски хоржамий округа харжархой вІашагІкхетар хилар СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла кандидатана КПСС ЦК секретараца Иван Васильевич Капитоновца.

И. В. Капитонова вахара наькъах дийцар Б. И. Осокина — депутаталла кандидата доверенни волчо. Красноволжски хлопчатобумажни комбината мастера гІонча. Цо тІахьийхар харжархой хоржамаш хулача дийнахьа массане а кхаж тассарца коммунистийи парте боацарийи йохаргІоаца блок бокъонца хьаллаьцара.

ВІашагІкхетаре къамаьлаш даьраша дийцар, текстильни края къахьегамхоша, беррига советски наха а санна, КПСС ЦК аргІана йоацача Пленума решенеш шоай массане а цхьа барт а болаш къобалъеш хиларах, социалистически Даймохк аьха теха бол сиха тоаяра шоаш низ кхоберГоацаш хиларах.

Раьза хинна тІаийцар гулбеннараш И. В. Капитонова даь къамаьл.

Тахьарча вІашагІкхетаре, аьлар цо, кхыйолча хоржамашта хьалхарча собранеца хьагойт, советски нах хоржамашка дІахьаш партена гонахьа айхха кхоабенна а Даьхен наь хьалхарча къахьегамца дІахо алсамбаьккха чІоагІо лаьрхІа а болаш боллаш хилар.

Коммунистически партега, вай халкъага, дунен коммунистически болхлойн болама, аьлар цо, доккха во денад. Вайна юкъера дІаваьлар Юрий Владимирович Андропов — гІорваьнна политически деятель, доккха патриот, ленинец.

Укх деношка къаьстта хоалуш гучаяьннай йохаргІоаца парте цхьоагІо, цуи халкъацара хадаргІоац бувзамаш. Коммунисташа, беррига советски наха а санна массане а къобалъю КПСС ЦК аргІана йоацача февральски Пленума итогаш.

ПРОИЗВОДСТВАЦА АЙХХА БУВЗАМ БОЛАШ

Даьха гІулакхашка вай республика йоацаш а СССР ... «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединени коллектив. Дукха шераш хьалхагІа дениз аха а йоагІаш кхы ... социалистически яхьа хьалхалаттарашта юкъе. Цкъа санна дукхаза а ... лоархІай из отрасле ... Инициатива, производства кхоачамий творчески лехар, бухекхархой даим дукхагІа хьийта гІертар — уж хІанзар да объединени приборашъераш белгалбоахараш. Эггара хьалха «Оргтехника» цехашкара хьаделадаьккхад кул тІехьагІа Нохч-ГІалгІайчен еррига къахьегама коллективашка хьаллийца дукха дика хІамаш. Цу коллективана беча идеологически, массово-политически балха опыт юкъедоаладенна а массова ... газета.

ИДЕЙНИ КХЕТАМА ШКОЛА

Цхьокха а инициатива шинагІа хьахулаш яц. Хьадда инженерни гІо яц болхлой инициативана. Объединене цехашка хинначо териалдаь хургда, цийрча производственни процессашта механизация автоматизаци яра боарам хаза хилар. Продукци арахецара технологи эргайоахаш тоаяра беш бола болх цхьацхьан дийнахьа социш бац укхаза. «Оргтехника» шерра пайда эц къаьстам вІаштІехьбаккхарен цунна стимулировани ярен прогрессивни формаех. Цу дерригача хІамаша объединене къахьегамхошта тешам бу шоашта хьалхашка оттадаь декхараш цар толаме кхоачашдергхиларах.

Цхьабакъда, са къамаьл хиннача дукхачаргара эзад сона.

— Бакъдар аьлча, технически мероприятеш толамаш доккхагІа дахара чІоагІа лоархІаме я. Цхьабакъда, нагахьа санна дукхьал цунах кхоачам а бац тхо Іийна инишадаре, тамаш яр-кх коллектива болх дика Іалашбе тха вІаштІехьдаьннаш хуларе.

— ХІаьта «Оргтехника» партийни комитета секретара Александр Владимирович Галича кхы а къоасам болашагІа аьлар:

— Цхьан технически мероприятешца вйдулургдац наькъа къахьегама хьинар, совбоаккхалургбац кердачундара цар безам. Тха партийни организаци боахама гІулакхаш даим идейно-кхетама балхаца чІоагІде, наьха санхетамаш дагарчоа воздействи ара эффективность лакхъе, дикача, хьанареча, обществана лоархІамеча гІулакхашта уж сарцагІдаха гІерт.

Идеологически балхо лоаш яц шаблон, формализм. Объединене из болх беш барама дика кхетаду из, цудухьа творчески, безитохам дукхагІа хеташ чакхйоах цар идеологически мероприятеш.

Хьаьццарга вай, масала, марксистско-ленински декхар. Къаьстта уйла тІайхийт цунна партиомо. Укхаза кхетадаьд, цу дешара дийцали цунах хьалухари лакхагІа ме хул, коммунисташа, беррагача къахьегамхоша пятилетна планаш кхоачашъяра юкъе лоаца дакъа доккхагІа хургдолга. Цудухьа хІара дешара шу дІадоладала хьалхагІа партиомо, политически дешара кабинето кІацанта бац кийчон болх. Карара дешара шу дІадоладала хьалхагІа, масала, бокъонца йоагІ-йоагІача тайпара къоастайир деша ухаргбарий группаш, цар образовани, специальность тераш а еш.

ХІаьта а, группаш вІашагІйоахар ах гІулакх мара дац. Кхы цул кІезигагІа лоархІаме доацаш да пропагандистий гІулакх. Цо дІахьаьчан боллаш болх дикагІа хилийтара, шоаш кхоачашбергболаш, пропагандистий гІулакх дика доазаш бола нах хьахаржар. Селлара бехктоахаме гІулакх, массаза а яхар мо, тІадулл коммунисташта, цехий службай кулгалхошта, керттерча специалисташта.

Политически дешара кабинете вІашагІкхийттар тхо партиома секретара заместителца Вера Петровна Прокоповайца. ДІаюйлайча тоаш догдоагІа, цуи боллопа пропагандистий болх аттача баккхара, шоашта эшача литературах, газетех, журналех хьашт долча хана пайда эца царга йиш хилийтара долла хІама деш хиларах.

— Укх метте, — Вера Петровнас хьахьувкх дика кийчъяь стенд, гуддаь да тха дешара еррига курсашта эша литература. ХІаьта, укх папкаш чу йоахкараш Къулбаседа Кавказа халкъий доттагІалах, «ТІехдика дисциплинех бухсоцаш хьакхур дукхагІен — хІара балха дениІ» яхаш девиз а йолаш коллективаша лелаеча яхьах, еррига объединене вахарах дувцаш йола материалаш я. Цу дерригача хІамаша пропагандисташта новкъостал ду шоай занятеш вахарца, боахама декхараш кхоачашдарца пропаганда агитаци айхха бувзам хургболаш вІаштІехьъяккха.

Пропагандистски говзал лакхъяра, деша багІараша эша знанеш кІоаргъяра лоархІаме моттиг дІалоац теоретически конференцеша, хьайийллача занятеша. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац объединене партиом дешара цу формех дешабагІараша санна, кхтта пропагандисташта шоашта а пайда дукхагІа хургболаш цу формаех пайда эца гІерташ хилар. Дукхача пропагандисташта дег чу йисар дІадахача дешара шера В. В. Браницкие кулгалдеча коммунистически къахьегама школе яь хьайийлла заняти. ХІана аьлча, из ІалаьметІ лоархІамеча темана хетаь яр: къахьегама социалистически дисциплина Іомаяра. Цу гІулакха лаьрхІа кийчъяьяр графикаш, стендаш, литература. Шоашта енна теме чІоагІа безам тІабаха юкъар дешабагІараша. Дог тохадолийтаи ладувгІар цар грампластинка тІа дІаяздаьча «Къахьегама социалистически дисциплина хьанъехьа» В. И. Ленина даьча къамаьлага.

Объединене кІезига бац марксизма-ленинизма теори кІоаргга Іомаяь, КПСС чурчен арахьарчен политика дешаех дика кхеташ, общественни явлений партийни позицешкара мах бе, шоай болх массаза а творчески лелабе хоаш бола пропагандисташ. Царна юкъе цІи йоах укхаза объединене генеральни директора заместитела Легкий Виктор Александровича. Цо кулгалдеча опорни школе массаза а лоархІаме, санъердаме чайхьовл занятеш. Цу тайпара цхьан занятех Виктор Александрович дагабеьлар царца проблемни дешара методой юкъейоалаяра оагІо хьакъехьа.

Пропагандистий болха хостам а телаш, царна даим новкъостал а деш, приборашъерий коллективацара партийни, экономически, комсомольски дешара бувзам царга ма могга чІоагІбайта гІерт партиом. Къаьстта чІоагІа йоаххо ю укхаза дешабагІараш общественно-политически гІулакхашта юкъесоаре. Цирех 80 процент гаргга мессаре общественни порученеш й. ДешабагІарех дукхачар хьинаре даьха лоац технически творчестве, хІаьта пропагандисташа цу гІулакха новкъостал а ду. Масала, соахца цар низаца кийч а яь, производствана юкъейиккьяр бІаьш веараш сомий маьла экономически эффект енна йола 70 совгІа рационализаторски предложени изобретении.

Маьхера дешаш кІезига гІеттадаьдац занятешка а. Масала, пропагандиста С. И. Рашунина кулгалдеш йолча конкретни экономика школе дешабагІараша предложени елар къахьегам вІаштІехьбаккхарен цунна стимулировани ярен бригадни форма оргаьяьккха тоаяра къакъехьа, из шерагІа юкъейоалаяра хьакъехьа. Из предложени бокъонца Іома а яь, цуи тІехьагІа решени тІаийцар цехашка кхы а массехи бригада вІашагІйоллара хьакъехьа. № 8 йолча цехе а яшта цу школе дешавагІача воккхагІволча мастера В. А. Сальникова инициативагІа вІашагІъеллар штамповочни участка беррига болхлойн инженерно-технически болхлойн юкъебаха комплексни бригада. Кердадараш юкъедахьар бахьан долаш участке болх беш бола нах 4 сагІ кІезигбелар, дикка лаккхьелар къахьегама овсарле, дисциплина чІоагІъелар. Тахан массехк я цу тайпара бригада «Оргтехнике».

Производство вІаштІехьйоаккхилга тоадаларца, технологически процессаш эргайоахаш тоаяра, хІарана бехктохкам лакхбаларца дувзаденна дола дешаш занятешка тІабийраша дешабагІараша дувцаш йола моттигаш кІезига яц объединене. Массаза а яхар мо, цар гІоттаь лоархІамегІа йола проблемаш бокъонца йоагІача тайпара къестаеш я. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац дешабагІараш гІад а бахе занятешка хьаухаш хилар. ХІаьта, цар гІеттадераш Іомаде мегаргдолаш лоархІамен дешаш да. ХІаьта, аггара керттердар — уж дог тийша ба шоаш ялар дІаэццаргдолгах, шоашта хетараш, предложенеш теркал ца еш юсаргІоацилгах. Партийни комитето, цеховой партийни организацеша хайханнахьа къестаду политически, экономически дешарца дувзаденца дола дешаш, дешабагІараша енлача предложеней массаза а анализ ю.

— Оаха массаза а тхоай пропагандисташкара хьадеха, занятешка цар моллагІа а лоархІаме дола дешаш теркал ца деш ца дутилга, — йоах В. П. Прокоповас, — дешабагІараша цар телаш йола темаш хьалдаи бокъонца чулоацам болаш хулийтилга. Цунах тийша ма бий, дукхача дакъе, дешаро лургбола пайда.

О. МУРАДОВ.

ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИЙ ПЛЕНУМАШКА

Республике чакхъоалаш хатт парте районий пленумаш. Коммунисташа дувц парте ЦК аргІана йоацача Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненко даьча къамаьлаца дувзаденна дола районни партийни организацей декхараш.

Парте Наурски районна пленум хиннай. Цига доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара А. И. Карагичевас.

Парте Наурски районна пленума балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева.

Парте Надтеречни районни комитета пленума доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Г. Махаурес.

Пленума балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС обкома бюро члена, НГІАССР пачхьалкхен кхерамален Комитета председатела В. Н. Белозерева.

Парте Назрани районна пленуме доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара А. А. Миниева.

Пленума балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС обкома бюро членалла кандидата, республика халкъа тІахьожама комитета председатела А. И. Воронина.

КПСС Ведана районна пленуме доклад йир парте районни комитета хьалхарча секретара А. В. Шарданых.

Парте Урус-Мартана районна пленум хилар. Цига доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара А. Д. Катермазова.

КПСС Октябрьски районна пленуме доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара Л. П. Кизиловас.

Пленумашка хиннараша чІоагІа хьал а лаьцар къобал а йир вай парте политика лерргІа дІахохкуьеш хилар, цуи ник машар чІоагІбарах, хІана хьадарах, советски наьха вахара хьал тоадарах латташ хилар хьагойтача КПСС ЦК аргІана йоацача Пленума решенеш.

1984 ШЕРА 16 ФЕВРАЛЬ ХЬАТІАОТТАШ ХЬАЙБАИ ПРОДУКТАШ КИЙЧЪЕЧА ЦХЬОАЛАГІЧА КВАРТАЛА ПЛАНАШ КИЙЧЪЯРАХ ЙОЛА СВОДКА (Процентах)

Районаш	Шура: 1984 ш. I квартал	Шура: 1983 ш. укх заманан кхочадаьча	Букъ: 1984 ш. I квартал	Букъ: 1983 ш. укх заманан кхочадаьча	Фуаш: 1984 ш. I квартал	Фуаш: 1984 шера 1983 ш. укх заманан кхочадаьча
Ачхой-Мартановски	60	141	61	102	58	200
Шалински	55	107	31	[illegible]	51	[illegible]
Сунженски	53	100	28	35	19	77
Надтеречни	51	100	24	102	43	—
Назрановски	40	120	60	200	57	—
Советски	40	110	64	135	40	—
Веденски	48	121	60	102	31	—
Урус-Мартановски	47	113	16	103	22	83
Ножай-Юртовски	45	112	50	95	60	—
Гудермесски	45	104	15	160	75	—
Шелковской	45	100,2	62	350	35	300
Грозненски	44	96	88	66	44	86
Наурски	42	81	26	121	31	—
Малгобекски	37	87	3	13	87	—

ДикагІбараштa карагІдаьннар — массанена

Сводка хьахьокх Ачхой-Мартановски района хьайбаш леладераша карарча шера геттара дика къахьегаш хилар. Укх шера цхьоалагІча квартала цхьан беттен ах беттен цар пачхьалкхенга ехкх шура соахха цу юкъа ехкачунца нийсйича 153 тонн дукхагІа я. Юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагара 5,7 килограмм шура йоакх укх Іаи деношка цигарча фермашка. Из 1,6 килограмм дукхагІа я дІадахача шера цу юкъа йоаккхаш хинначунца нийсйича. Толаме кхоачашъю района къахьегамхоша дулхи фуаши пачхьалкхенга дохкара планаш а. Пятилетна даьлагІча шера шоай декхараш хаьал дьалла кхоачашдара телшаме лард еллий цар.

Іаи заманахьа нийслуча халонашта дуьхьал а отташ, шоай торонех кхоачамехи ма могга пайда а эцаш, къахьегаш боахи Советски, Назрановски, Шалински, Сунженски, Надтеречни районашкара хьайбаш лелдераш а.

Бакъда, еррига районашкарча боахамашта ма боагІара пайда эцац шоай кхоачамех. Хьайбаи продуктий йоахара планаш кхоачаш ца яр кІераи болаш гІулакх эттад Грозненски, Наурски, Малгобекски районашкарча дукхагІдолча боахамашта.

Масала, Грозненски района «Агагинский», «Кулагински», «Юбилейный» совхозаш мара кхы цхьаккха а боахам бац цаІи ахи бетта шура йохкара план кхоачашъяь. Шоай декхараш кхета а деш къахьег ала йиш йоацаш дац гІулакхаш «Молочный № 1», «60 лет Октября» совхозашкеи «Советская Россия» яхача колхозеи. Цар фермашкарча коллективаша 35—36 процент мара кхоачашъяьяц цхьоалагІча кварталан пачхьалкхенга шура йохкара план. Кхы а эсалагІа къахьег «Ильинский» совхоза ферма коллектива. Цо 25 процент мара кхоачашъяьяц цу юкъа шура йохкара план.

Геттара эсала къахьег укх Іаи Малгобекски района совхозаш. Квартала планагІа йохка йоагІар 580 тонн йолаш 216 тонн мара пачхьалкхенга шура ехкаяц цар. Из а дІадахача шера цу юкъа ехначунца нийсйича 31 тонн кІезигагІа я. 3 тонн мара дац дІаденна дулх а, квартала планагІа дІадала доагІар 120 тонн долаш. М. Горьки цІерагІа йола цхьа совхоз юкъера дІаьлаьхача кхы цхьаькха совхоз яц цу района пачхьалкхенга шура йохкара план кхоачашъеш. ХІаьта, дукхагІдолча боахамашца укх шера цу юкъа ехнар соахкарчул дукха кІезигагІа а я. Фуд цун бахьанаш?

Гуш да цхьа хІама: фермашкара балхаш цар лерттІа вІаштІехьдаьха ца хилар. Кийчдаь доакъар дика дац, дар а цехашка лаьрхІа кийчдаш дІадехкад. Хьайбашта ма доагІара Іунал дац.

Хьайбаш лелдерашта эггара хилагІа йола ха я е хІанз латтар. Боахамий кулгалхой, специалисташ, партийни, профсоюзни организацеш оарцагІйовла еза фермашка болхлошца безаме къахьегар дола хьалаш хилийтара, доакъара цехашка хаданза бол байтара, долаш долча доанъара кхом бара, шурен дулхи дакхарен дохкарен цхьоалагІча квартала планаш телшаме кхоачашъяра.

Социалистически яхья дневник

ЛАКХАГIА АЙЕ ЯХЬА БАЙРАКХ!

ХЬАЛХАРА ИТОГАШ

КПСС XXVI съездо тlайийца модж экономически социальни дегlаахара программа кхоачашъеш чlоагlа теркам тlабохийт вай парте производства эффективность лакхъяра, къахьегама овсарле дlахо дегlайоалаяра.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) декабрьски (1983 ш.) Пленумашна къаьстта нертагlдаьккхар вай экономика лаха дегlаахара лоарлlаме фактор бола къахьегама овсарле лакхъяр lальмате бокхха халкъа боахама лоархlам болаш хlама хилар.

КПСС XXVI съезда а КПСС ЦК цул тlехьагlарча Пленумий а решенеш кхоачаш а еш, 1984 шера дола лакха социалистически декхараш тlаийдаьд Нохч-Гlалгlайчен производственни коллективаша.

Iилма-технически прогресса карагlдийнараш юкъехкахьара, къахьегам вlаштlехьбаккхара бригадни форма шерра дегlайоалаяра, промышленносте, гlишлош ечa, агропромышленни комплексе, транспорте, гlулакхаш деча сфере производствана доал делга эргадьккха тоадара вlийлен тlа къахьегама овсарле лакхъе юкъера лаьрхlача оттаьча планал совгlа цхьа процент, продуцега дlалодар 0,5 процент лохде, хlаьта цун чотах 1984 шера планови заданеш ханал хьалха кхоачашъе.

Нохч-Гlалгlайчен дукхха производственни коллективаш цхьайтталагlча пятилетка дьалагlа шу дика дlа а доладаь, ударно къахьегаш я планаши социалистически декхараши кхоачашдаре.

Цунна къаьгга тешал ду 1984 шера январь бетта баьча балха итогаша. Январь бетта йола производственни программа продукци дlаяхийтара боарамгlа диллача республика ерригa промышленность хьаийцача 101 процент кхоачашъяьй. Планал совгlа арахийцай 1,6 миллион сома маьха продукци. Бетта планах толамца лоархlаьй «Электроприбор», «Промавтоматика», НПО опытни, ремонтно-механически, цементни, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей, «Терек» оалача производственни мебельно-хьуна хlамаш ечa объединене, шурий промышленноста объединене, дукхача кхыча заводий коллективаш.

Январь бетта план кхоачашъеш арахийца продукци дlадахача шера цу хана хийца хинначул 46 процент дукхагlа хилар биохимически заводе, ремонтно-механически — 16 процент, гlишлош ечa управлене аьшкабетонни конструкцей заводе Грозненски мехлесхозе — 17 процент, «Терек» яхача производственни мебельно-хьуна хlамаш ечa объединене «Чечингушводстрой» гlишлош ечa управлене Аргунерча аьшкабетонни изделей заводе — 13 процент. Хlаьта, цу тайпара йола коллективаш кlезига яц. Шено йоацаш да производственни планаши тlаийдаь социалистически декхараши кхоачашдара болх дlа во болабенна ца хилар.

Хlара предприяте бригадашка, цехашка, ерригача участкашка къаьстта теркам тlабахийтеб къахьегама овсарле лакхъяра, чакхдаьхад къахьегам вlаштlехьбаккхара, технически прогресси бригадни формен юкъейоалаяра, балха ерригача участкашка къахьегама овсарлен бехктокхами лакхбара тlадерзадаь гlулакхаш. Хlаьта, цунах хьахинараш во а дац.

Нохч-Гlалгlайчен индустре болхлоша производства эффективноста эгара лоархlамевlара хьокхам къахьегама овсарле дегlайоалаяра плани тlаийца социалистически декхарашн тlехкхоачаш а деш дlадоладаьд керда шу. 1984 шера январь бетта йола къахьегама овсарле лакхъяра план 101,4 процент кхоачашъяьй.

Дикка тlехкхоачашъяьй цу хьокхама дакъера январь бетта план «Союзавтоматстром» яхача ВНПО опытно-эксперементальни завода, гlишлош ечa управлене, Грозненски аьшкабетонни конструкцей завода. Шалински мехлесхоза, Грозненски консервни завода коллективаша.

Лоархlаме да цу предприятешка а дукхача кхыча предприятешка а къахьегама овсарле лакхъяларца цхьана арахеца продукци тlаккхеташ хилар. Цунца цхьана 1984 шера январа итогаша хьахьокх, планаши социалистически декхараши кхоачашдара овсарле лакха йолаш ударни хьисапе къахьегаш предприятей ерригa коллективаш хийна ца хилар.

Дукхача предприятешка производственни программа кхоачаш а ца еш дlадоладаьд шу. Царна юкъе я Гудермески «Нефтехимзапчасть» яха завод, Сурхо тlара укупорочни изделей завод, Калиновскера Наурски винзаводаш, прядильно-ткацкий объединения.

Дукхха тороаш резерваш йисай къахьегама овсарле лакхъяра [illegible] пайда ца эцаш. Массехк предприяте [illegible] су къокхема планах лоархlа ца еш.

1984 шера январь бетта къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачаш ца еш йисай «Электроинструмент» завода, Нохч-Гlалгlай карьероуправлене, Назрановски трикотажни фабрика, Грозненски кога гlирса фабрика, экспериментально-механически завода коллективаш.

Кхы а вогlа да, дукхача предприятешка къахьегама овсарле лакх ца лларал совгlа, 1983 шера январаца нийсдича кхыметтел лох а енна хилар.

Болх беш волча цхьан сага лоархlаш хьадеш дар дlадахача шера укх ханаца нийсдича лохденнад заводашка: «Пищемаш» — 14 процент, «Трансмаш» — 4 процент, «Аргунводпром» объединене — 8 процент, Ачхой-Мартановски мехлесхозе — 25 процент.

Цу коллективашка а иштта кхыча коллективашка а лакха социалистически декхараш тlаийдаьчул тlехьагlа бе безаш хинна организаторски болх а баьбац, хlаьта болхлошта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара оарцагlа а баьхабац.

Кхетадеш да, гlулакх иштта оттара бахьан дакъа йиш я, объективни хьалаш нийсденна хилар белгал а доахаш. Цхьабакъда, тlехьаюсача предприятешка укх lалаш яр, къахьегам вlаштlехьбоаккхилга, кадрай бехктокхам лакхбелга тоаденнадац, кlийлен тlарча фондехи оборудованехи пайда дикагlа ийбац. Из дерригa воча тайпара lатгъ коллектива къахьегама овсарленна.

Къахьегама эффективность лакхъелга дlадоладе деза хlара заводера порядок хоалуш тоалргара, планови, договорен, тlадалла гlулакх кхоачашдара, дисциплина чlоагlъяргара. Йоаш йолча балха хана учет вlаштlехьъяккхарга. Кхы а дукха йоаю из lалаю во вlаштlехьъаьккха хилар бахьан долаш. Инженерни службай декхар — нахи техникен бе болх боалаш латтелга цlендаь дlадаикхар. Цу гlулакха де дезар да организационни кердадараш юкъехкаьара заданешта нийса планировани яр, хlара коллективе нийса хилар бокъонца гучадаьнна йола къахьегама нормаш оттаяр.

1983 шера дукха хlама ца ашшаш 40 процент лохъеннай 1982 шераца нийсдича республика ерригача промышленносте йоаш йола балха ха.

Производственни коллективашца чlоагlденнай къахьегама дисциплина, кlезагденнад нах балхара дlабувлилга, кlезагагlа яьй прогулаш.

Цхьабакъда, юкъерча хьокхамашта тlехьашка лечкъа латт къахьегама дисциплина чlоагlъяра дакъе гlулакх хоалуш тоадилазза йола предприятеш.

Йоаш йола балха ха кlезиг ца ялaрал совгlа тlакхийттай укх заводашка: «Пищемаше», «Электроинструменте», «Электромеханически», «Металлотаре», «Металлисте», кондитерски фабрике, Самашкински консервни заводе.

Дукха балха ха йоа наха прогулаш яр, къахьегама дисциплина кхыча тайпара телхаяр бахьан долаш.

Республика дукхача промышленни предприятешкий хlанз а дукха моттигаш хул администраце бокъо а телаш нах балха ца улаш. Республика ерригача промышленносте администрацеша бокъо а телаш нах балха ца ахарагlа 1983 шера яйна балха ха 54,5 эзар сагa-ди е ерригача яйнача балха ханах 53,2 процент яр. Юкъера лаьрхlача бlарчча 1983 шера цу бахьанах болх баьбац 147 болхлочо.

Дикахийн бехктокхамен декхараш латт хlара коллективана хьалхашка 1984 шера. Удирни, лакха овсарле йолаш къахьегам ба КПСС XXVI съездо а цул тlехьагlа хиннача вай парте Центральни Комитета Пленумаша а хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча толам боаккхаргхилара бола тешам.

Дукхача шерашка дика къахьегаш хьайоагlа г. Назранера Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача заводе Муталиев Мартазнъа кулгалду механически цехера комплексни бригада. Ший къахьегама толамаш кхы лох ца деш болх бу цо укх шера а. Социалистически яхье белгалбаьнна къахьегаш ба токараш Ильясова Лемиа, Машхоева Хьанифа, Кузгиева Аьсет.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) Л. Ильясова, Х. Машхоева, Аь. Кузгиева, бригадир М. Муталиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Керттердар: бехктокхами дисциплинен

ЛОАРХIАМЕЧУН УЙЛА ЕШ

Вай каст-каста оалаш да социалистически яхь хоадам боллаш хила еза, аьле. Цудухьа продукце дикаллиа дуваденна гlулакхаш социалистически яхьа декхараштa юкъе дихьа да тха заводе. Цунца цхьана бlарга кlалхара дадийтац производственни технологически дисциплинаца дуваденна гlулакхаш а. Масала 1983 шера тха предприяте моттигаш нийсъеннай къахьегамен производственни дисциплина телаеш: балха кхиах лерттlа пайда ца эцаш, нах балха хьабаиь тlехьабуеаш, норlа бохабу малараш мекка бралаш цхьабола нах хулаш. Царца оаха къовсам лоаттабеш аьлча харц хургдар. Материальни а моральни а хьисапе царна таlазар ду оаха. Хlаьта, къахьегамен производственни дисциплина толхаярах бехктокхаме зоаб слесарь Н. Недосеков, аппаратчик Н. Помосов, оператор З. Гиреев, кхьбараш. Дисциплина телхаярах балхара дlаваьккха нийзаа дlадахача шера кхо саг.

Тха заводе цхьа ха яр бала смена е раздевалке, е проходной дlа-хьа луш. Тlаккха из гlулакх де доагlа балха моттиге.

Балха инструмент кийчъяра, балха моттиг вlаштlехьъяккхара, ше кхоачашдергдолчв балхашта хьалхе а теркам тlабахийтара, дlаяхача сменах нийсденна кхоачамбоацараш ца хилийтара — цунца дуваденна да шийн ханнахьа балха саг хьаьар.

Хало ше хьаьлехкад дисциплина дика йолча моттиге. бран а, кlезигагlа хулилга. Хlаьта, моллагlча предприятера гlулакх инженерно-технически болхлоша пайха къахьегам лерттlа вlаштlехьбаккхарах тийша да, къахьегама овсарле лакхъялар, бран кlезигъялар, хьаеча продукце дикал лакха хилар. Балха тlа дика толамаш а доахаш, кхычарна моаш кхара хьокхам тела нах заводе шортта ба. Царех лархlа беза слесарь А. Брыков, аппаратчик Т. Сухова, болхло Х. Гетагазоев, иштта кхыбараш.

Тха заводе 1982 шера деиз продукце дикала доалдара компленсни система юкъейоалаьй. Моллагlча система керттера звено саг ва, волче сагагара хьадеха деза цо шийна хьалхашка латта бехктокхам бовзаш хьаьнала къахьегмага.

Практике гучаьдьинад, продукце дикал лакхъе е кердаяр арахеца йолае эгара хьадхарча дакъе lилманкарагlдаьккхарий новкъостаца мара вlаштlехьдаргдоацилга. Тха заводо дукхача хава деш «СевКавНИПИнефть» «ВНИИКнефть» институташца дага а юлаш дlахьу ший болх. Цар тхона гlо ду керда реагенташ токнача, уж балха юкъейоалаьеча дакъе. Укх шера оаха арахеца йоланергъя керда химически реагенташ, цар дикал лакха хургъя. Хlаьта, продукце дикал лакха хилара эшар да хlара болхлочо шийна хьалхашка латта декхар дикаа кхоачашдар.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентей завода ПТО начальник.

Грозненски [illegible] техникум [illegible] тlехьагlа [illegible] вокхаш болх бе хилар воккхащ I. Гадиев. Хlанз из Малгобекски бурув тохаре балхий управлене яраяча яхие хьакха латтача № 20 йолча буровой начальник ва. [illegible]

[illegible] бурув тохаре балхий бурув деттача бригадай совета председатель ва, УБР профкома член а ва [illegible].

СУРТА ТlА: буровой начальник I. Гадиев.

З. ВАТЧАЕВА сурт.

ЦХЬА ПРОЦЕНТ ЛАКХЙИЧА

Къахьегама овсарле цхьа процент лакхъярен продуцега дlадодар 0,5 лохдарен хьакъехьара КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленуме енна предложени къобалъеш хьаллоац Нохч - Гlалгlайчен производственни коллективаша.

Промышленносте, гlишлош хьалъеча, агропромышленни комплексе, транспорте, наха гlулакх дара йолча сфере lилман - технически прогресса карагlдийннараш юкъехкуьлара, бригадни формагlа къахьегам вlаштlехьбаккхар [illegible] 1984 шера планагlа лаьрхlачул совгlа къахьегама овсарле цхьа процент лакхъе, арахеча продуцега дlабода мах ах процент лохбе доккхий социалистически декхараш тlаийцад Нохч - Гlалгlай АССР къахьегамхоша.

Къахьегама овсарле планал совгlа цхьа процент лакхъяро республикана кхы тlа а 20,1 млн. сома маьха промышленни продукции 4,0 млн. сома маьха юртбоахама продукции лургъя. Иштта цо торо хулийтаргъя планал совгlа 27,4 млн. киловатт-сахьат электроэнерги хьае, 22,7 млн. кубически метр газ лиха, 1,7 млн. условни кирпичаш арахеца. Вайна гуча бесса цифраш зlамига яц. Вай боахама политике лоархlаме фактор я къахьегама овсарле лакха эффективность йолаш хилар. Кхоачашдулургйола декхар да къахьегама овсарле цхьа процент планал совгlа лакхъяр, вай йолча дукхача пайда эцанза йолча тороашка хьежача. Цунна дола къаьгга тешал да 1983 шера итогаш. Къахьегама овсарле лакхъяра план цхьа процент совгlа а тlехкхоачашйир укх промышленни предприятеш: «Красный молот» заводо — 101 процент, «Промавтоматика» НПО опытни заводо — 105 процент, «Пищемаш» заводо — 103 процент, «Трансмаш» заводо — 104 процент, «Союзавтоматстром» ВНПО опытни-эксперементальни заводо — 105 процент, хlаьта къахьегама овсарле цхьа процент планал совгlа тlехкхоачашйир республикерча 80 совгlа йолча промышленни предприятеша.

[illegible] планал совгlа арахецаргъя 6 миллион сома маьха продукця, царех 64 эзар чухьнахьа дувхалу вазата баракъаш, 21,5 эзар пар кога гlирс, 600 эзар сома маьха швейни изделеш, 322 эзар сома маьха тайп-тайпара мебель, 2,5 млн. условни банка консерваш. Кхетадеш да, лакхе цlераш яьха продукци дикал лакха йолаш хила езилгеи тайп - тайпара хила езилгеи. Цунна чlоагlа теркам тlабохийташ къамаьл хилар КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленуме. Халкъа эша товараш дукхагlа арахецилгеи царна юкъе кердадараш хиларгеи дог доахаш ба республике баха нах.

1984 шера планагlа лаьрхlа да къахьегамга дlадодар лохдарца цхьана производственни низалех дикагlа пайда эцар, бригадни хьисапе къахьегар саина дола гlулакхаш шерагlа балха юкъеувзилга тоаде. Хlаьта, цо ший аргlагlа торо хулийтаргъя къахьегама овсарле лакхъе. Хlара производственни коллективе керттера теркам дlахо а тlабахийта беза къахьегамен производственни дисциплина чlоагlъяра, хlаьта цох мел бермат доал вайна гуш ма дий. Дише йиш яц экономика дегlаахарна балхе минута мах а лакхлулга.

Капитальни гlишлош хьалъеча дакъе къахьегама овсарле планал цхьа процент лакхъеш хилча, из да ленгарел совгlа 4 млн. сома балхаш де вlаштlехьдаргда, яхилга. Цох хул дизача шера цхьан гlишлон подрядни организаце мел кхоачиш даргйола балхаш.

Хlаьта, автомобильни машиннаькъеи транспорте къахьегама овсарле планал совгlа цхьа процент лакхйича [illegible]

Къахьегамн материальни рузкъеи кlезигагlа дlадахийтар, хlара коллективана бокхка лоархlам бола гlулакх да. Цо уйла тlаккхийта еза паччахьалкхеи бюджетах хьахьожадаьча хlара сомах боаггlача бесса пайда эцара. Ах процент продукцега дlадодар лохдарца вlаштlехьдаргда промышленносте 9 млн. соми гlишлошъеча 2,2 миллион соми ахча кходе. Хlара предприяте, гlишлошъеча, колхозе, совхозе бийдала, материалашта, электроэнергена, долгора, йовхала энергена дикача лас саина дог лазаш кхоам бой вlаштlехьдаргда из гlулакх.

Организованности лостами, къахьегамен производственни дисциплина хlара балха участке хlаране хулийте мара лакхъяла йиш яц къахьегама овсарле. Тlаккха мара вlаштlехьдаргдац цхьайтталагlча пятилетка дьалагlча шера декхараш толаме кхоачаши тlехкхоачаши де.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ,
Нохч - Гlалгlай статистически управлене начальник.

ХIанззе а кийчо ю

Дlадахача шера итогаша дегаш гlоадаьха, пятилетка дьалагlча шера кхы а дикагlа хьокхамаш даха уйла йолаш, тlатеlla балхаш деш боахи Назрановски района юртбоахама къахьегамхой.

Кхаш леладераша кхетаду хlаначул тlехьагlа де дезаш дукха хlама долга. Масала, ка болча ялатий, генарий, цаьацайолта моттигашка шекара свеклай а хьунгъам лоха ба. Культура лоха йолаш лаьтта леладерах хьахиина хlама да из. Кlезига дац овсаро дlадикъаь яхаш. Уж кхоачамбоацараш дlа а доахаш, хьунгъам лакха болаш культураш хьалхаера йола мероприятеш чакхйоалаш латт.

Района хьалашка хьежжа юкъейоалаю lилман керда тlа лаьтта леладара йола система. Къаьстта бокха теркам тlабахийтаб эффективнегlа органически минеральнии удобренеш лелаяра, кондицегlа дола фу хилийтара. бlехача баьцашца зене йолча хlамашца, лазарашца молхаш а егаш, къовсам лоаттабара.

Уж лоархlаме дола гlулакхаш чакх а доахаш, керда хьунхъам хьалкхебара тешшаме лард йоллаш боахи совхозашка. Механизатораша лизаш хьалхе а кlоаргга аьха lоджаллад эйба дола бlаьсти хlамаш дlаэургйола дерригa лаьтта, картограммаша дlа ма дехкара из хьаьндаьд удобренеш а тайса.

Бокхха теркам тlабахийтаб Нохч - Гlалгlай АССР Министрий Совета кхайнабаьча lан шии бетта ма могга кхашка органически удобренеш яхара. 59 транспортни агрегат я района совхозашка дукхьал из болх беш. Хlаре дийнахьа 900—1000 тоши ширдаьнна кхо дулл цар кхашка. 35 эзар тонн из дlадихьа бовла боахи районе.

Из болх дика вlаштlехьбаьккхаб «Маяк» яхача совхозе. Цига мехотряда кулгалдеш ва агроном Муцольгов Илез. Хlанзле шии бетта заданегlа дlаяхьа езаш химика удобренеш дlайихьа баьнаб совхоз - техникума механизатораш. Лерттlа вlаштlехьдаьхад удобренеш яхара балхаш района кхыча совхозашка а. Низ дlаияоч уж яхара план дикка тlехкхоачашъе.

Ка бола ялат эе ца дайташ lаьгара дапкхаран цул хьувкъам лакхбаран де дезаш дола балхаш а сидеи дикен чакхдоах районе. 15 феврале хьатlаотташ подкормка яьй 7 эзар гектар гаргга долча ялата, ерригa из е доагlар 8888 гектар долаш. Из болх хlанзле чакхбаьккхаб «40 лет Октября», «Маяк» яхача совхозашкеи совхоз - техникумеи.

Дика вlаштlехьдаьхад техника тоаяра балхаш «Назрановский», «Знаменский», «40 лет Октября» яхача совхозашка. Хlаьта, бlарчча район хьайийцача ерригa юртбоахама техника кийча хургйолаш я 1 март хьатlаккхачалехьа.

Хьаькlаши кени дlабера мел эша фу долаш да района боахамашка. Бакъда, горохап дукхача шерашка тlаювлача баьцийн фу дац, из lаладдеча республика юртбоахама министерствагара новкъостал эш района.

Шоай ханнахьеи дикен бlаьстан культураш дlайийна яхара эхаш дола ВДТ-7 яха деза дискаш доахка маккаш, сеялкаш, культиватораш тоъаш яц «Назрановский» «40 лет Октября» яхачен совхозашка. Цу гlулакха шийна могаш дола новкъостал де деза «Госкомсельхозтехника» а.

Юртбоахама культураш хьалхеергйола механизировании отрядаши звеньяши вlашаlйохкаш боахи хlанз совхозашка. Къаьстта бокха теркам тlабахийтаб коллективни подрядагlа цар къахьегам вlаштlехьбаккхара. Цул совгlа, агрономически бокъонех ханза даргдоацар звеньевойштеи болхлоштеи lомадайтара занятеш а ю совхозашка. Бить бетта йолча курсашка lомабу къона механизатораш.

С. САГОВ,
Нохч - Гlалгlай АССР заслуженни агроном.

БIАЬСТАН БАЛХАШ ЛЕРТТIА ЧАКХДОАХАРГДА

Бlаьсти йоаллаше де декхараш кlезига дац тха: комсаш ханнахьа хьаеллар, гурахьа аlанза йисараш яьlар, цар гоахаьенаш цlенъяр, царна молхаш тохар, уж хьалъехкар, эшача моттигашка шпалера тоаяр.

Тха отделене 6 гусеничи трактор я уж тоаль яьнаь, ОВТ-1 яха 5 опрыскивательхоев я, уж а балха кийча я, комсаш хьаеллаш йолча барххlе агрегата ремонт яьй. Ерригa комсаш ханнахьа дlакъайлай. Кхоаттагъа тонн кlир яха еллай.

Уж балхаш деча хьинаре дакъа лаьцад трактористашка Бобенко Николая, Баркин Хьамида Мухьмада, Попков Петра.

Комсаш лелаяра гоаал lомаеш, кхы тlа из дакхъеш, совхозе дешаш ва кховоттагъа саг.

М. БАРКИНХОЕВ,
«Алханчуртский» совхозе комсаш кхеба йолча отделене слесарь.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ХЬАЛАШ ЦХЬАТАРРА—ХЬОКХАМАШ БЕ-БЕ

Толамо кхоачашдир совхна пачхьалкхенга шура йохкара план Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза хьайбаш леладераша. Цхьабакъда, доалахой, царца социалистически яхь лелаеча «Красный пахарь» колхозера барий из вlаштlехьдаланзар. Пачхьалкхенга пленагlа ца йохкаш бlаьш тоннаш шура тlайнсар царна. Дукхагlча даькъе из бахьан долаш кхоачашъяьнзар. Даьхенна шура дlаялара шера план ерригача районо а.

Ер шу долалуш цу колхозий хьайбаш леладераша керда доккхий декхараш тlаийцар. Уж мишта кхоачашду, хlаьта шура йоаккхалгеи кийчъелгеи алсамдаккхара фу даьд, фу де лерl дувцаш, гучадоаккхаш шоайла тохкамаш деш хилар укх деношка цу шинна боахама вънаьшн. Дега тоаш деш цхьа хlама да. Шинна колхозо тlехкхоачашйир шура яккхара а из йохкара а январь бетта план. Цу кхьа ешар соахка хиначул дукхагlа а я. Цхьабакъда, бетта карагlдаьннар чlоагlдара а дегlадоаладара а хlанз дер кlезига да.

«Путь к коммунизму» колхозо пачхьалкхенга йохка шура цхьоалагlча сортах я, хlаьта «Красный пахарь» — шоллагlча. Фуд бахьан?

Доахан латтача помещенешка шинна а боахаме цlена я. Цхьабакъда, фермий доеашкара санитарни хьал ла йиш йоацаш во да. Яльа условеш мишта кхоачашъю хьожаш тохкамаш дьнча дийнахьа доахан детта аппараташ, фляташ, ведараш тlа хьоанал а йоалхаш бlеха яр «Красный пахарь» колхозе. Цул совгlа, дукхагlа дола доахан, къаьстта къона дараш цlендаза дар. Укхаза [illegible] шурий хьоанал 3,6 процент [illegible] 3,4 процент мара яц. Тохача гучадаьлар цун бахьан а. Дахка нийчденна лекъа доатак геттара во кхоаб боахаме. Дlатела доакъар дукха дале а дика дац. Цудухьа массе хана моца хул доахан. Из бахьан долаш дьхиачул тlехьагlа гlийла а эсала а хул уж. Иштта долча цар дика кхоабе а хьанна шура лаш. Цу боахаме духхьашка нийслуш дац из. Цхьабакъда, гlулакх тоадара деш хlама дац хlанз а.

Доазалга дахача хlара кхоабача lатта рационагa хьежжа 9,8 доакъара единица кхоачаш кхоаб хьайбаш «Красный пахарь» колхозе. Цхьабакъда, дукха дале а 9,8 доакъара единицага кхоачаш хьоанал хилац цунга эсала доландаь. Сенахьа 0,11 доакъара единица хила езача, технологи телха а еш из кlоагашка йоалларех, 0,05 доакъара единица мара яц. Цудухьа, доахана йиллача пох ца юаш юкъера лаьрхlача 30 процент юкеюс. Цул совгlа, дерригача хьайбашта цхьатарра тел доакъар. Уж бахьанаш долаш цу колхозе хlара кхоабача lаттагара дийнахьеи буси 4,4 килограмм мара шура яккхац. Хlаьта, дукхагlа мала лучарна доакъар дукхагlа кхоачийташ доахан кхоабача «Путь к коммунизму» колхозе 6 килограммагa кхоачаш йоахх. Шурий хьоанал 4 процентал дакхагlа а хул. Кхы а цхьа хlама да. «Путь к коммунизму» колхозе концентрированни доакъар худара хьисапе кийч а дий луш дале. «Красный пахарь» колхозе ше долча тайпара тел, доакъара цех болх беш йоацандаь.

Дукха низ тlабохийташ долча кулгкара деча балхашта механизаци ярах ца аьлча а даргдац. Помещенешкара кхо, нукхаш арайоаха транспортераш, хьайбашта хий меладу аппараташ латт шинна боахама фермашка. Доакъар кормораздатчикашца дехх хьаьшка. Цхьабакъде, цар новкъостала силоси сенаши мара йиллац, гlона доакъар дилла йиш йоллаше а. «Красный пахарь» колхозе механически доахан детта йиш хулийта аппаратура латт. Хlаьта а дукхагlйолча доярашна бlаьа кулгкара бетт.

Саготдайташ во вlаштlехьбаьккхаб цу боахаме зоотехнически болх а. Цун бокъонашна дlадекхача тайпара дика чакхдаьккхац укхаза дахкачул тlехьагlа доахан детгилга. Йоахха яц дукха шура луча доахах хьадаьнна lаьсий кхедара а.

Во вlаштlехьъяьккхай колхозе социалистически яхь а. Дац къаьст-къаьстача дояршашта тlаийца декхараш. Из бахьан долаш, цхьан дийнахьа е кlирагlа ерригача ферма коллективо яьккха шура дlаязъеш мара йоазув дац хьокхамий улга тlа.

Цу дерригнех цlенхаштта дийнар шоайла тохкамаш даьчул тlехьагlа хиннача шинна боахама хьайбаш леладерий собране.

М. КОВЕЛЕВА,
Шелковской района ветеринарни станце керттера ветеринарни лор.

М. ТКАЧЕНКО,
Шелковской района «Строитель коммунизма» яхача газета болхло.

Дикача фух долча шинарех хьалхинна доалл да «Знаменский» совхоза № 2 йолча ферме хоабаш. Атта дац дуккъашка дехкалл доахангара шура яккха, сабаре а долаш уж Iомадеш дукха къахьега деза доярхай.

Из хала гIулакх дале а дог ца аккхаш дуккъашка дехкача доахавга хьожаш ба цу ферме Евлоева Фадиман, Халухаева ПатIимат, Костоева Аминат, Алиева Ума, Точиева Марем, кхы доярхаш. ХIаьта, шоай дехкарех дика доархIа а бу.

Иштта, Халухаева ПаьтIимата хIара хоабача дуккъашка бехкача Iаттагара укх Iан заманахьа дийнахьен бусса 8,5 килограмм шура йоаккх, хIаьта Евлоева Фадиманеи Костоева Аминатеи — 8 килограмм. Дийнахьа гойташ къахьег вокх ферма доярхаша а.

Ма доагIаргIа Iунах а деш шоай нийса хьинари ца хоадеш доярхаша, скотникаша къахьегарах сида долаш Iагара доая цу ферме хьайбаш. Цул совгIа, вIаштIехьдоал шура яккхарех ба пачхьалкхенга йоккхарех планаш тIехкхоачашгье а. Иштта, цIара дийнахьа планагIа йоккхаш йоагIачул 7 процент дуккагIа шура йоах цу ферма болхлоша.

СУРТА ТIА: «Знаменский» совхоза № 2 йолча ферма доярхаш (аьрдехьара аьттехьа) Евлоева Фадиман, Халухаева ПаьтIамат, Точиева Марем.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТОРОНАШ КХЫ А Я

Пятилетка кхоалагIча шера «Терский» совхоза къахьегамхоша дегIайоалайир юртбоахама производство. Хьайбаш леладераша, масала, Даьхенна дIаелар план 1660 тонн йолаш 1800 тонн шура, е дурчогIа хиначул 15 процент дуккагIа. ТIехкхоачашдир дулх дIадалара декхараш а. ХIаьта из 1982 шера хиначул 140 тонн дуккагIа дIаделар.

Хьаьнала къахьийгар яз леладераша а. БIаь жийна тIехьара 105 Iаьхар хьакъоастабир цар. Тхо къаьстта гIадугаш да доахан а из в шу долалуш планага хьежжа хилар. Тха боахама къахьегамхоша дIадахача шера дукхьашка карагIдаьнна хIама да из.

Цу хьокхамашка тхо кхачар пхи-шех хьахнина хIама дац. ЛоархIаме дар хьалхашка латта декхараш кхоачашдир дукха къовсам лоаттабьча коллективай норте коммунисташ оттабар. ШолагIча отделене кулгалдеш КПСС член М. Тураев ва. Ферма бригадираца коммунисташ М. Эллаеваца цхьана, хьайбаш леладераша беча балха хIара дийнахьа итогаш ю°це хоттабу кочало хьалараш, дувц цар опытах, ньовсам лоаттабу къахьегамен производственни дисциплина телхаерашца. Цу ферме социалистически яхье кьалхле лелаю коммунисташа Ленина, Къахьегама ЦIеча Байракха орденаш лелаеча доярхас Устарханова Люсяси скотника Юнусов Дауден.

Иштта, болх вIаштIехьбаккхаро толам а баккхийтар цу ферма коллективага. Совхарча планал совгIа Даьхена дIаелар 80 тонн гаргга шура. ХIаьта, Устарханова Люсяс хIара хоабача Iаттагара 4100 килограммал дуккагIа шура яьккхар. Цу толамга кхачарах, совхив хьайбаш леладераша юкъе хиначе социалистически яхье котьальинарг а лаьрхIа КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай Министрий Совета, облсовпрофа ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, мах боацаш е туристически е салоIача ЦIагIа яха путевка хьокхийр цунна.

Люсяйла тIехьа ца биса гIерташ къахьийгар кхыча доярхаша а. ХIаьта, царех кхьайолчарна цун хьокхаме таргахкхача карагIдаьлар. Ифрагимов Алпатус, масала, хIара хоабача Iаттагара 3900 килограмм шура яьккхар.

Хьаьнала къахьийгар М. Тураева кулгалдеча отделенера ка леладераша а. Цар хIаца бIаь жийна тIехьара 106 Iаьхар хьекьоастабир, кхоачашйир тха даннхара план. Из толам боаннхача къаьстта докхка лакъа лаьпар В. Зурканаеви И. Мамаеви нертё латтача бригадаша.

Наьха балхацара безам совбаккхаро пойкъостал дир коммуниста Махаев Селмия кулгалдеча хьалха тIехьаюсаш хиначе шурий ферма коллектива Даьхенна шура дIаялара шера план хаьал хьалха кхоачашъе. Доахан тIакхийтта довццаше я соахка уки кана дийнахьа йоаннхаш хиначул юкъера лаьрхIача 250 килограмм дуккагIа шура йоаккх цу ферме хIанз хIара дийнахьа.

Халахете а деррига гIулакхаш цхьатарра дика лелаш тхе. ХIанз а дукха кхоачамбоацарш да. ЙоагIачул кIезигагIа хилар дулха кхоабача хьайбашта тIакхетийта доал. Цунца цхьана, Муртазов Рамзана кулгалдеча бригаде план 450 грамм йолаш, хIара бежана 600 грамм дулх тIанхетийтар соахка дийнахьен буса. Цу гIулакхо хьахьокх хьайбаш дорстадара болх тоабе йиш хулийташ йоккха резерваш йолга. ПланагIа паччахьалкхенна доагIа тха дIа ца луш а декхар тIадисар тхона. ХIаьта, дукхача леладеча бригадай къахьегамхой толаме доархIабир тха даннхара декхарех. ХьагучогIа, цу производстве а дика дукха дисар.

Карера шу доладелча дешколлективни подрядагIа болх беш я дулха доахан кхоабе Р. Муртазова, дулха хьанхах кхоабе П. Расмикске кулгалду. хIаьта ерригa за леладу бригадаш.

Долча доакъарех кхом а беш пайза эшара беррига теркам тIабахийта къахьегаш да тхо хIанз. Доакъара цехе хьаьна жуж, аьтечул тIехьагIа силос а патока а толаш Iаща кIаьхдеш ча кийчлеш да. ТIатIеIа болх беш я йиза рацион йола гранулаш ю цех. Дикка опыт йолча специалиста Ф. К. Животенкос кулгалдеча цун коллективо хIара дийнахьа 50—60 центнер мах бола доакъар кийчду.

Кхачан программа кхоачашъеча ма мотта доаххагIа дакъа юкъелахьар дукха ез дIакхоачар дерзда тха коллектива.

С. МУСАЕВ.

Наурски района «Терский» совхоза директор.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

НГIАССР Лаккхехьарча Совета Президиума аргIанара заседани хилар. Цига дийцар СССР Лаккхехьарча Совете XI-гIа деча хоржамашта город Грознерча Ленински районе кийчо яра леламах. Цу деша хьаькъехьа хоам беш къамаьл дир Ленински райисполкома председателa Р. И. Таштемирова. Президиумо белгалдаьккхар, хоржамашта кийчо яра деш дола деррига гIулакхаш СССР Лаккхехьарча Совета хоржамех долча Законага хьежжа. «СССР Лаккхехьарча Совете хоржамашта кийчо ярцеи чакхдахарцеи дувзаденна партийни организацешта хьалхашка латтача декхарех» бола КПСС ЦК соцам теркал а беш чакхдоахаш хилар. Оттаьхча хала хьалй хоржамий участкаш, чIоагIъяьй участкови хоржамий комиссеш, чакхбоалаш латт хархархой спискаш оттаяра болх. ВIаштIехьа йолаш а гIулакхаш а, чакхйийнчай депутаталла бокийта кандидаташ оттабара а къаллацара а собранеш. Райисполкомо а участкови комиссеша а лелаю хархархоша еча критически замечанеи предложенеи учет, уж кхоачашгьяра да деза гIулакх ду.

Агитаторашa, политинформаторашa, активо бовзла болх бу бахача нахa юкъа, шерра доаржадаьд берригача хархархошка, СССР граждашта КПСС ЦК даь Кхайкарал дIадовзийтаца.

Хоржамашта кийчо еш, къахьегама коллективашa тIайяду 1984 шера йоза а ерригача пятилетка а заданеш тоеме кхоачашъяра тIадерзадиъ дола лаккхаре социалистически декхареш.

Президиумо иштта белгалдар СССР Лаккхехьарча Совете хоржамашта кийчо еча массехк кхоачамбоацар. Белгалдаьд, къоастадаь аьйча, цхьайолча хоржамий участкашка оборудоване оформлене яьлина ца хилар. ЦхьадолчаI культура цIенойшек клубашен хьинаре лелабац хархархошта юкъа культурно-массови дIахетабарех болх.

Президиума заседание ладийгIар культура, жилищно-коммунальни боахама, торгоале, чурча гIулакхий министерстваъ, бувзама управлене, «Грозэнерго», издательства гIулакхашта йолчен полиграфен управлене, книжни торговле, респотребсоюза кулгалхоша информацеш йир СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дарца дерхIаш дола гIулакхаш кхоачалш министерства ду дувцаш яьча информацеш. Лаккхехьарча Совета Президиум хьежар «КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума дIадехарашка хьежжа Гудермесски района халкъа депутатий Советий депутаташа бахархошта юкъе уж бахача моттигашка беча балхах» долча дешага. Президиумо белгалдаьккхар халкъа депутатий Советашa пайда нийсса хилар бахархошта юкъе уж бахача моттигашка беча балха дукъ-дуцьача формаех: «Хьадийлача письмо денош». Совета исполкомо, отделе, управлене балхах йола отчеташ. Юкъ-юкъе ю юрташца граждани сходаш, собранеш. Цига дувц межа, республика, района, юрта вахара лоархIаме дешаш. Города Совета исполком дикагIа пайда ийбе яьннай решеней проекташ кьалхагIа къахьегама коллективашкеи вах бахача моттигашкеи юцар санна йолча формаех. Бахача нахка бейча балха юкъе хьинаре дакъа доал школай педагогически коллективаша, партеи къахьегамен ветеранаша. Бахача нахa юкъе бу болх тоабара шерра пайда ийбу СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дарa еча кийчонах.

Цунца цхьана, Гудермесски горисполкома теркам тIаьэар Президиумо бахархошта уж бахача моттигашка беча балхацарча кхоачамбоацаранга. Из болх дикка бац дифференцированно бахача нахьа тайп-тайпарча категорешa дIадехараш теркал а деш. Эсала бу бахача наха юкъе болх дукхача юртий Советашa. ХIанз а ерригача культура учреждене хийцна бац болх КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа. Дикка тоабе безаш ба бахача нахьа общественни самодеятельности органий болх: урамий цIенойн комитетий, новкъостий судий, шоай лоIамерча халкъа дружиний, кхычар.

Районерча ерригача Советашa бувзац организационно-массовни кхетам баларен болх боахамеи социально-культурни гIулакхий, общественни порядок лоралерен дисциплина чIоагIъярен дакъера декхараш кхоачалдарца.

Президиума заседание итог йир 1983 шера республика халкъа депутатий моттигерча Советашa баьча организационно массови балха.

Дерригача дийнача денай хьакъехьа де доагIаш дола соцамаш дир Лаккхехьарча Совета Президиума.

САГИ ЗАКОНИ

ДАЬЙ-НОАНОЙ БОКЪОИ ДЕКХАРИ

Советски Конституцега СССР граждашка декхарийла ба бераш социалистически обществa бинза граждашаш хургболаш хьалкхеде, общественна пайдане къахьегара уж кийчде, берий массе а оагIорахьа йоакко е.

Из декхар кхоачашдара берашта кхетам бала бокъо ду даьна-наьна.

Да е нана цу бокъонаш доакхи, нагахьа санна цар бераш кхетадаре, кхедара даькъера декхар кхоачаш ца дой, шоаш да-нана хилара тIагIоала берашца къаьха хуле, шоай аморальни, антиобщественни гIулакхашца берашта во влияни йой, хIаьта иштта да е нана хронически алкоголикаш е наркоманаш бале, даьи наьнеи бокъонах воаккх саг суда порядкагIа.

Даь-наьна бокъонах вахкара наькат (иск) суда дIачулу прокурораша, опекаи попечительстваи органаша, кхенза долча берашца хьожача комиссеи инспекцеи.

1941 шера Еремеева берий нана хиларе бокъонах яккха аьнна иск елар Ленински районий халкъа суде Ленински райисполкома кхетаве долча берий гIулакхий комиссес. Ший берий—1965 шера яь Наташеи 1972 шера я Ларисаи кхетамца хьалкхеяра декхар кхоачашдеш яцар яз. Аморальни новкъа яьнна, корта бохабу маларащ мелаш, цхьаннахьа а балха йоацаш лийнай яз. Уж гIулакхаш берашта чIоагIа Iотакъаш хиннал.

Еремеева нийсача новкъа яккха дерхIаш гIулакхаш дир. Бакъда, ший берашие тхы дикагIа хила тигаьзар цо.

Суно соцадир Еремеева корта бохабу маларащ мелаш цхьаннахьа а балха йоацаш берий йоакхо на еш, царна кхетам па луш лийна хилар. Берашта массаза а гуш хинай шоай нана мелла еха, цудухьа судо из ший берий нана хулчара яьккхар.

Дайи наьнеи долча декхарех цаI да кхенза йола бераш кхаба, Iалашдар. Цхьа пагтахьча нахагара дIайийкхача советски граждашта йоакхо ю берий (шоай дарий а наьха дарий а, дукхех-цIех дарий а хьанйберий а), уж коммунистически общество хьалъеш бола нах хургхилара терра. Бакъда, шоай берех дог ца лазараш а нийсду.

Л. Капиевас язду: «1971 шера яь Мелина яхаш йоI я са. Цун да ва Дзангиев ВагIаан. Цунна аьлленнад шиъ йийнга законнагIа материальни новкъостал де ше декхарийла волга. Алименташ во хьа па ду 113 бутт баьннаб».

Алименташ дIа ца луш дукха ха яккхарах уголовни бехктоккхаме а воа. Сунженски районий халкъа судо шу ха техар цунна.

Цавнал кIезигагIа доадаш берий йоакхо е декхарийла ва да а. Нагахьа санна мари сесагги къаьста, цуна из декхар дисаа кхочеш да дулуш моттиг оттеча а ю декхарийла да бераш кхабе материальни новкъостал де. Масала, 1943 шера ваь Пилевин Юрий Николаевич Пилевинайна цхьан берах Протельниковайна шин берая алименташ тела декхарийла вар 1982 шера август бетта денз. Халкъа судо массехказа аьлладар цунга алиментар дIатела. Бакъда, из ладугIаш вацар. Цудухьа уголовни бехктоккхаме а вая цхьа шу ха техар цунна кхетамгара - къахьегаца колони яьккха.

Мича бахаб из хоаш шоай байлла мoдрош хьалкха яхар кхалнахагара жалобаш уж Нохч - ГIалгIай АССР прокуратуре.

Алименташ из тоаенар дукха хьалабенна мах лохо милице органаш я судо яь решенегIа. Цудухьа, иштта мича бахаа ца воаш вайна серж хьалехара моттигерий хайкъа суде заявлени дIачуяле еза.

Суда практико хьакъох берашта доагIа алименташ хьалахара хьачутелача дейлех дукхаж дукхагIдараш декхарийла бераш алиментар дIатела рьша а болиш къоастадеш хилар. Цудухьа алименташ тоэкхаш волчо цо балха волча, арапе тIаца алименташта доагIар соцабе воша сапалени елча денанегIа могийташ порядок оттабай.

Бакъда, иштта а вешта а алименташ тахха на тугар бехктоккхаме оза вела. Алименташ тахха ю тугарашта шоаш лелаляр могийтаргвошлига дIакайтаэш ду гIулакхаш зулам дIадаккха ша болаш даш. Цудухьа царна шоаш боаха го бехне беза.

1967 шера 21 июле ерадьннача СССР Лаккхехьарча Совета Президиума УказагIа алименташ дIа ца телараx суд яь хиннача а алименташ тахха лечаьаш лелача граждананий паспорташ тIа милице органаша отметка ю суда решенегIа алименташ тахха уж декхарийла хилараx.

Иштта, паспорт долча сага алапа, пенси, стипенди дIалуш предприяте е учреждене администраци декхарийла я исполнительни листи дIакхачалехьа алименташ соцаде а цу ше йолча района халкъа судо исполнителе пох хоам бе а.

Алименташ доагIа саг вахкьа ва ва хоаш моттиг оттача, иштта соцадаь аьха халкъа суда депонентин чута тIа доахийт.

Законо дIадеха юр хIанз массаза а дар кхоачаш. Цхьаболча воча бухгалтерера алименташ перевод яхадайта е доагIачунгара хьаланкхьа тIехьадохках моттигаш я.

Вай Даьхен цхьаннеха кIаьна дац берах лелагIа. Цар йоакхо елга, уж порядкела хIара советски саго декхар да.

Л. НИКИТИНА,
Нохч - ГIалгIай АССР прокураре помощник, юстици советник.

ГIУЛАКХ ДЕЗАШ А ДОВЗАШ А

Школе чакхъяьккха цхьаь Галаев Iумарбикe уйра сицар юрист хила, бакъда, из сица хьайшо хархоадыш дар цIагIеца хьал. Балха а волаш, Свердловски юридически институте деша веде Iумарбик. Ший ерриге мукъа за, низ дIалу цо ше хараьнеца ниаь кIоаргагIа бовзаоа.

Миште дезар ца хоаш дIадахар болх беш, институте дешаш даькхе пхи шу. Толаме чакхйоаняа Iумарбика вуз. Теоретически а цхьадолча даькъе практически а кийчъенна специалист хиннa дIаоттa из.

Из дар 1974 шера. Цу шера хьожаву из Къулбасдла - Казахстански областа Буланески района прокуратура следоветелене балза. ХьалагIа цу районан цул тIехьагIа Советски районан боли бу цо. ХIанз зулам доазарен тIаккхуваш волчо Iумарбика зуламаш дьхча наьха гIулакх ше ма дерре гучадоаккхаш боли бу. Цунга цхьантахьче цхьанийла деш дисац кхьевр хьана везаш. Дика кхет из ший балхах. Бокъонца гучабоах зуламзой.

Цхьа из хьина гоэза следователь хилар тарра Галаев Вайсолта Iумарбик областной прокуратуре балха дIачуваьг. Цига ше болх дIабоалабу вокхагIвола следователь а волаш. Болх дуккагIа а бехктоккхам боккхагIа а дуй цуль бакъда, бIаргъдайбан вац дIахьоаг.

Цига, цхьан совхоза кассера кIуппе дукха ахча дехьад аьнна районера хоам бера прокуратуре. Цига вахар Галаев. ЗIамига а доаккхе а хIама дитанзар цо цу хьанаш, цо тоххаш. Дувзача нахагара лотткьаман хаттар. Къуй гучабергболар тьхалoцадоуш хIама дацар. Цул тIехьагIа къоал дахча моттига гьанна гонахьа хьежар. Городе Кургане бодача новкъе юстара уллаш карийр ахча чутехна портфель. Курганe хабар дир къоал даьнга дIазайташ. Цига гучадьхар цу тайпара къоаламаш Таджикскии Кургански областашка а даь хилар.

Дукха ха ялалехьа хьалийцар къоал дире зоа бизза шоай ахчанаш а болаш балза нах. Шь саг вар уж. ЧIоагIа цIенинтe гIулакх дар бенда гучаенна евш гIинар. Дукха къахьега дийзар.

Дикка йIаьхъелар следстви, чакхъелb бандас аьрдеш дукха а дешмий а хьаелаш дар.

Юхера а чакхъелар следстви. Цхьаьйте кьу лаьцар.

Из санна бола моттигаш кхы а нийсъеннай Галаев Iумарбика Казахстане бола-бола волча хана.

Советски обществе зуламе болча нахаца ергаш ерригга шийй за а хаош дар а дIакуш цIена къахьегаш вола Галаев Iумарбик коммунисташ 1977 шера шоай мугIарашка дIаэц.

1979 шера Галаев Iумарбик Нохч-ГIалгIай АССР прокуратуре балха хьожаву. Кхаь шера гаргга бола бу цо Наьсарен районе прокуратуре. Цул тIехьагIа из Нохч-ГIалгIай прокуратуре балха дIачуваьг. ХIанз шига бола беш а ва. Чоаьдаьхе а гучадайкка зала дола а зулам тоаме цунга ду.

Масала, 1981 шера 21 июне бийсан къоал дар дукха, ма дерре аьнна Наьсарен района «40 лет Октября» яхача совхозе дукха ахча даьха дагаьха цун хьаьо М. Г. Зурабов вийра. Из зулам даьхаш гучабоаккхара тIадийлар Галаевна. Дегабуам беш бохьа нах тоэцаш, йор лоаш дукхахча чанд къахьега дийзар. Цхьаьца хIамаш гучадевлаш хьаелар зуламхой. Уж хинабар ТIайЮрта бахаш хинна М. Д. Чернов М. А. Бекурови.

Шерах цхьаькха а хинвац хьеннета кьахьегаш, зуламеча новкъе а баьнна, къоалаш деш беза гIийтаб. Цул совгIа, цар шоаш деча зуламе юкъе ззаа кхенза вола дешарxо А. А. Анохин а.

Галаев Iумарбик ше хьелоаца гIулакх дезаш а довзаш а ва. Цунна, ерригача советски наха санна, гоама бе шоаш къахьегаш даьккха доацаннa рузкъах бала гIертараш, социалистически рузкъах, граждананий боахамах из оттараш, хьананна бахача наха зулам дераш, кхьдола чIорче хIамае леладераш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Кхет-кхета школашка ухаш, ингарча берий оахалаш йоазаш, хоршахьа за лелача а бокъонаш телкхеш доахаш уж хьалкхеде гIерташ а, бокъонаш кхетаме бола чакхбоаккхаш хьайоагIа МагIалбика РОВД инспекторашта беча балха инспектор начальник, коммунист Божаев Муса Махмо.

ХIанз а (сурта тIа) цу тайпарча вIаштаргIахоаргa я из — МагIалбика городерча йоргIагIача классашкарча дешархошца беседа еш.

М. Божаев а ВЛКСМ МагIалбекаш горкома член, цу совгIа, из а общественни горкома идеологически комиссe член а.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Ший декхар дика кхоачашду

Грозне, Калинина цIерагIча поселке хулиганала гIулакхаш деш бар кхелета нагий нах. Уж вIаштаргIлетачьа кхьачар Саблин Сергей, шийца милице, школа курсанташ а болаш. Доккха зулам дала таргургболаш хьайна, уж соцабир оаргагIбаьннача милице болхлоша. Харцальбаьнараш Ленински инспенцега дIабелар.

Заводской РОВД дежурни гIонча волаш постовой, патрульни, диспетчерски службе кхоачашъяра дежурни вахьа беррига болхлошта кхетаме новкъостал доре Саблина.

Иштта цигьа из дежурни а волаш оарц дехаш сигнал хилар. № 1 йолча школа-интерната юкхе дукха гулбенна вIаштаргIлеташ ба кхелета нагий нах, яхаш бар баь хоам. Милице машина шоферца Демильханов Супьянаца цига вахар Саблин. Эттара хьалхе хьалаца веза нах лата болабаьр, йоахар серманта Саблина Супьянага. ТIаккха цуна тIехьаберааш дувцаргбе вай.

Иштта нах латача дукхахьа а цийсавша Демильханов ше дезар хоаш дехал долеш вар. ХIаьта, цу шинне леташ хиннарех итт саг лаьцар. Царех хIарабаьха доагIаш дола таIаваар дир.

Доале дувлача довнех вулламаш доал. Из дика хоаш ва серманта Саблин Сергей.

Цигъа Демьян Бедне цIерагIча улицагIара оарц дехаш хоам хилар РОВД дежурни часте. Меннача цхьан саго бе тере а доаллаш тIехьаудаш наха кхерам тIатувс, кхаш дир хабар. ХIаьта, иштта хьовзалехьа дешал цIегIара ара а баьха, цунна а низ беш хиннав на. Шийца шофер а волаш цига а вахар сержант. Хулиган мичавье ва а хьежа, гадоахарг тIа а ваха, из теха цун бера хIама дIахийтар Саблина, тIаккха РОВД хьачувоалабир.

Иштта, моттигаш кхы а нийсъеннай Саблина. Массалехьа а дехал долаш малькорен хиннав ва. Комсомолец Сергей Iомаду шийда бокъонагIболча милице болхлошкара, масала, милице капитанагара, Абдулкадыровгара, РОВД кхыча болхлошкара.

Милице балха хьожаввр Саблин Старогрозненски УБР коллективо мога а ваь. Цо 1979 шера йистелькхаяр Грозненски мехкдаьтта техникум, техника-геофизика квалификаци а эцаш.

— Эсара гIулакхах тIа воахаш Саблин Сергей оахош лаккхар нийса хетт сона,— йоах РОВД начальника декхараш кхоачашдеча А. А. Попандопола. — Из дисциплина йолаш, хIама хьадара тIера волаш къона сотрудник ва. Шийх тха белла безам цо боабергбац.

Общественни моттигашка дисциплинеи порядоки кхайтара низ а ха а хIалу цо.

Бакъда, шийна карагIдаьннарех кхачаьнбаь Iеш оахал иц цун. Шийна ховчох дикка а даь садаш. Балха волладе а академии Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта институте промышленни факультете шоллагIча курсе дешаш ва.

Ха йоагIаргьа С. А. Саблин советски милице впсар а хинна дIаотташ, хIаьта из кхерча дешара заведение Iомадаьр накъахаргда цунна ше хьаьчача денахча гIулакха тIа.

А. ПЬЯНИКОВ,
штатни корр.

МАЛАРАХ ДОАЛА ЗУЛАМ

Корта бохабу маларан мелахлоен алкоголизмаца дIаьккхара лоаттабеча къовсаме бокъха лоархIаш болаш я профсоюзи, кхыйола общественни организацеш, коллективаш.

Город Грозне «Красный молот» завода коллективо дика бу из болх. Цига я профилактика совет, администраци ерригача общественни организацеи вIалаш юкъе а болаш. Цо болх бу номиненски планагIа. Совета кулгалдеш ва коммунист В. Н. Крашнина.

Завода юкъ я наркологически кабинет дарбан - къахьегама профилакторий. Алкоголизм дIаьккха харбе де боагIа вах нарколога заключенегIа профилакторе хьежабу.

Прогулаш елга цхьадолча дакъехье корта бохабу маларащ меларца дувзаденна да. Балха ца боагIаш даьккха де отпуска тIера доакхи. Къахьегама дисциплинеи общественни порядоки толхлеш моттиг массаза хул сатирически листок арахец, заводе а цехашка а еш лекцеш, беседаш ю. Иштта яьй «Советски саьга культурах», «Коммунистически мораль», «Граждананий законаш» дIа беседаш.

Заводе кулгалхошеи общественни организацешеи Совета влаз кхоачашъяра гIулакхаш ду.

Къахьегамеи дисциплина телхаераш боагIача бехке озара профилактика совето дукхагIа хьадех участкашкий цехий начальникашкара, мастерашкара, бригадирашкара.

Корта бохабу маларащ меларенцара къовсам байолаш хургбац лаьрхIа цу гIулакхка оттабаьча наха марша нунка юкъе дакъа ца лоацие. Цудухьа завода беррига болхлоша дакъа лоад цу къовсаме. Из бахьан долаш йиш хул балха хава корта бохабу малар кхухьараш из меларащ гучабаха.

ХIара бетта ше беча балха итогаш ю профилактика совето. Партийни профсоюзни комитетий заседанеш классни моттиг хьожаю дисциплинеи порядоки дикагIйолча участкаша, бригадаша, цеха.

Зуламаш па дайтара, корта бохабу маларащ мелараш алкоголизмеи дукхала къовсам лоаттабара бола общественноста лоархIам тIехатIехьагIа лаккху. Законаш социалистически обьекашка бокъонаш лелара кхетам баларен бокъонаш телкхергйоаца гIулакхаш дарен дакъа къахьегамхошта кхетам балара керда дикагIйола формаш хьа а лех, юкъа а ехуа.

Профсоюзни комитеташа, кхыча общественни организацешта боагIо еннай корта бохабу малар молаш бахараштеи прогульщикаштеи, хIаьта иштта бокъонаш телхараишта а дукхаларча ерригача средствaех пайда эца.

Иштточарех йола средстваш я хаина болх булургбоацаш висарах, особенни даларан производстве саг лоэларах, кхычох даь зе меттаоттадаран тIахьожам лоаттабар. Нагахьа санна саг корта бохабу малар маларах ка на хьегалуш вися вале а лоэвавль вале, шийна хила ве меттаоттадаре хьана цу саго ду дехар кхоачашдац.

Бакъда, «Красный молот» завода профсоюзни комитеташеи общественни организацешеи корта [illegible] малар молаш бахараштеи алкоголикашеи, хIаьта иштта къахьегама, производственни дисциплина телхаераште а дукхаларча къовсаме цоаьнга сиизча бокъонех баьза [illegible] эцац.

ХIаьта профилактика совето хьалхьоаздац корта бохош дола маларащ меларащ алкоголикашк бахьан долаш телха дезалаш болча уж берех бахара лош суде дIачудуйга. Иштта мара хьоадеш дац меннача саго производстванe даь зе цунга юхаметтаоттадайтара деш а.

З. ЗАРМАЕВ,
г. Грозне № 1 йолча юридически консультаци адвокат.

Дозанал дехьара

США. Нью-Йорке гIоргъяьнача Бродвее чаьтар тека бигIа уж нах — чубаха цIа доацаш бола американцаш. Города юкъе ишта дIатарбенна уж цу тайпара торо йоацаш биесача шоай хьал Iаьдалашка тернахдайта беннабар. Цхьабакъда, шоаш терналбайта вIаьйтIехьдаланзар цар сихха оарцагIа а яьнна, шоаех аьттува болагIа болча граждански цар та «бIаргаш ца лоацдайтар» духьа цигара уж лелхабаьча полицега хIара.

АДН—ТАСС телефото.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЛЕНИНА БАИРАКХ ТЕШАМЕ БАРИЙ БЕ ЙОАЛ

Советски халкъо 14 феврале йоккхача гIайгIанца тIехдьара накъавальнхар Юрий Владимирович Андропов — ленински партея Советски пачхаьалкхени гIоргъальна деятель, социалистически Даьхен воккха патриот, вIаьд ца луш машараи коммунизманен тIехьа къовсам лоаттабаьр. Из сийдеш дагалаьцан ерригача континенташ тIарча миллионаш болча наха. Социалистически содружества мехкашка, кхьыча пачхаьалкхенашка траурни митингаш собранеш хиннай.

Кхыча мехкашкара дуккха делегацеш Москве яхкаро, белгалдаьккхад доазол арахьарча кепайоазон комментарешка, торо хулайт дерригача дунен тIарча событей лелаца. Советски Союзо еш йола вIаьини йоккха елга кхетаде. Боккха лоархIам болаш хIама да цу хана парте кийчъаьккхa а леррагIа а йола Советски Союза ленински арахьара политика. Массане а могабеш ба машар лоаттабара адамле ядерни кхерамах лорарна тIаберзабаь бола КПСС ленински никъ.

Советски халкъа чIоагIа дагалаттарашка хьежна Советски Союзо лелабу арахьарча политика никъ теттара чIоагIа леррагIа хиларна белгалбоалаш ба. Цо леладеш лац цхьайолча капиталистически пачхаьалкхенашка кулгалхой хувцабелча хулаш санна голаш еттилга. Из никъ белгалбаьб 80-ча шерашта йола Машара программа тIайийда йолча КПСС XXVI съездо. Съезда а ЦК Пленумий а решенеш кулгала а лувцаш вай парте Центральни Комитето, Политбюрос хIанзарча чоалханеча дунен халкъашта юкъерча хьалашка бIубенна дIахьу гIулакхаш. 13 феврале хиннача Центральни Комитета аргIана йоацача Пленумо дерригача дуненга дIахьекхар Iилманца найсдаьча ленински накъъагIа дIахо а чIоагIен леррагIен яха чIоагIа лоаш партя йолга. Ленина байракх тешаме барий бе йоал — ишта й доазол арахьарча духкхача отклинай лейтмотив.

Дика уйлаш йолча наха, доазол арахьарча тайп-тайпарча политически общественник гIозараша чIоагIа раьза а болаш белгалдоах КПСС ЦК аргIана йоацача Пленумо бакъъаь йола преемственность йолаш советски политика хилар. Шерра комментареш а ю мога а ю КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненко, заявлени: «Советски Союзо дIалохьоргъа машара политика — дерригача халкъашта — доккхайчарна а зIамигачарна а — йолла чIоагIачанш найсадеи машара политика. Оаха цIаьхха дIахойт переговораш е тхоаш кийча хилар, бакъда цIенача наькъацара, цхьатарра бокъонаши цхьатарра кхерамзален хилара ларда тIара переговораш. Кхерам гIатувсарах тхо кхерадулургдац. Тха оборона чIоагIа я, хIаьта тхона ховргда советски наьха кхыкхетайца уж мел давр лорадеш».

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашкарча КПСС-ен Советски пачхаьалкхени ленински стратеге шерра торенаш хьасил машара, пайдане хургбола конструктивни болх бара, шин оагIорахьарча санна дуккхача оагIонашкахьарча а ларда тIа цу гIулакха йолаш йолча торонска пайда эцара цунна дувзадекна бокъа лоархIам болаш да

КПСС ЦК Генеральни секретара, кхьыча Советски кулгалхой, кхьыча мехкашкарча делегацешта керте лаьттараш ца Москве хинна вIашагIкхетараш, дуккхача социалистически, капиталистически, дегIайоагIача пачхаьалкхений, вежарашха йолча партей кулгалхоища цар хинна беседаш. Дунен халкъашта юкъерча отклинашка хьежача, Малхбузен столицашка а чIоагIа теркам тIабохийт царна. «Укх деношка Москве, — дийцад, масала французски телевидене, — тайп-тайпарча пачхаьалкхений правительствай кулгалхоища дуккха дипломатически контакташ ю, кхьаьттел ООН Генеральни Ассамблеи сесси цига йолаш санна а хетадолийташ».

Дунен халкъашта юкъерча шеррача общественносто чIоагIа могаду советски политика конструктивни хилар, дерригача мехкашца политически диалога тIехьа СССР хилар, из диалог кийсача, цхьатарре бокъонаш хилара ларда тIа а хоадам боллаш барт бара тIаерзаьа хилийта СССР кийча хилар. «Советски Союз, — белгалдаьккхад «Нойес Дойчланд» яхача газето, — хьакхайкаьй принципиальни лоархIам бола йоккхий инициативаш, хIаьта дунен халкъаш догдоахаш да Малхбузен мехкаца цу инициативашта жоп даларга».

СССР массе хана а кийча я цIенача наькъаца, цхьатарарча бокъонех, вIаши гIойле йолча наькъаца моллагIча пачхаьалкхенца цхьана гIулакхаш леладе, цун безам хуле. «Массала ВIашагIкхийттача Штаташца а. Цу гIулакхашаш да, аьнпад новкъоста К. У. Черненкос, советско-американски отношенеш цхьатаррарча бокъоний а цхьатаррарча кхерамален а ларда тIа, законни хьашташ шинна оагIоно теркалдара а шоI шоллагIчун чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара а ларда тIа лаьтташ хила деза. Американски оагIоно уж принципаш хьаллаца практически кийча хиларо торо хулийтаргья шин мехка юкъера гIуллакхаш тоаде доладалийта.

Советско-американски отношенеш тоаяра проблемаш къовсталаро Советски Союзо дунеа халкъашта юкъера хьал тоадара леладу конструктивни а найса а гIулакхаш бIарча хьалйицача американски халкъа шеррача гIозараша а хьаллоацаш да. Дукха ха йоацаш общественна фу дет хьожаш США даьча цитарашта хьахьокхаш ма хиллара, 70 процент бола американцаш тIехьа хиннаб Вашингтонски администраце сихха кхойкам кIаьбара США-ен СССР-ан юкъера гIулакхаш тоадара тIадерзадаь дола гIулакхаш чакхдайтара.

Уж уйлаш тераял а еш хоржамашта хьалхарча хIанзарча хана ВIашагIкхийттача Штаташка кампане йоаржаьча хьалашка. КIай цIа машар бе гIерт яха довссар хабараш юкъедувссаь. Цхьабакъда, Вашингтон дош хьаьдаьа гIулакхаш чIоагIлуш дац. США дага а яц Советски Союзаи кхьыча социалистически мехкашта юкхе хьа а йоалаь дIаоттаеш хилара шоай ракетеш, юхаяла.

Цу хьалашка ший хана хьа даь а дика уйлаш чуйоасеш а дола хIама санна лаьрхIай США вице-президента Дж. Бушеа К. У. Черненкоц беседа еча хана даь заявлени. Цо аьнпад, СССР мел эшар дергдолаш я ший кхерамален хьаштащ, ший союзникийн доттагIийн кхерамале лорахра. Цу тайпара «Унзере цайт» яхача газето белгалдоаккхаш ма хиллара, «тайп-тайпара общественни строй йолча пачхьалкхенашта юкъе машарехьаьна бахара принципашта Советски Союзо леррагIа тIехьа хилар а машара тIехьо хьшаре лелаю политика а дика тарлуш я тIема кий чоп совленна тIехьабараш хьаьдда юхатохаш хиларца, социализманен прогрессан духьаларча «крестови походаш» инициатораш юхатохаш хиларца».

БОКЪОНАШ ТЕЛХАЕРАША ЭХЬ ДОАЦАШ ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ

Сага вахара, машара, кхерамалена йола керттера бокъо Iалашъелга — цу тайпара лейтмотив йолаш я сага бокъонашта йолча ООН комиссо хIанз Женеве еча сессеsa дуккагIйоа выступленеш. Цига дакъа лоацаш ба Лаьттан тIарча ерригача пхе континента викалаш, цу даькъе социалистически блокех дIахкетанзи долча мехиий йоккха группа а йолаш. Дискусси йолча хана чIоагIа критика ю США-на а тIемастратегически блокашка гIолла болча цар партнерашта а. Цу, пачхаьалкхенаша моттийта даьсса хабараш дуц «сага бокъоний» хьакъехьа, хIаьта гIулакхашка диллача уж бокъонаш телхаю, хьаллуиц ЮАР-рен Намиберен апартеида а расизма а политика, Израила агрессивни гIулакхаш. Латински Американ дунен кхьыча мехкашкарен халкъа духьалара диктаторски режимаш, шоаi халкъашта духьала цар лелаю геноцида политика.

Сага бокъонаш теткара чIоагIа телхаеш хилара дола масал санна сессе хьаьекхад шоай лаьттаи тIа дIаьнга бахаш хинна нах лелха а беш Тель-Авиво шоай бараш бахабувшабеш оккупаци яьча Iарбий территоре тIа израильски военщина леладу гIулакхаш. ДIалийцача Iарбий лаьттанш тIа сага бокъонаш телхаелга шерлу ВIашагIкхийттача Штаташ экономически, политически, тIема новкъостал масса хана деш хиннача а хIанз деш йолча а Израила агресс Гаргарча Малхбоале шер ме лу.

Сессе дувцаш да Африка къулбехьа сага бокъонаш телхаярцей Малхбузен мехкаш Преторена деча политически, экономически, кхьыча формаех долча новкъосталах хьахулача зуламашцей дувцденна дешаш. Къулбехьен Африке сага бокъонаш телхаре хьакъехьарча эксперта специальни группа доклада тIа белгалдоакх Претореа расистски режимо сага бокъонаш гIожа телхаеш Намибе колониальни Iотгъаи тIадоттабеш, лахахарча африкански пачхаьалкхенашта духьала, масала Анголе, Лесоте, Мозамбике, агрессивни акцеш лелаеш моттигаш дукха хилар.

Расизм, хоашма хиллара, США экономически политически системага йоьйха дола хIама да. Тахан вай теншаш а долаш гуш да, яздаьд укх деношка кепатоха арахьаккхача США къелаш городской лига доклада тIа, яьсдн хьабе болх боацаш хилари санна дола негритянски наха тIалатта Iаьрка а сурт. Официальни даннеш хьахьокхача, США балача Iаьрка цIока долча нахах 36,6 процент бераш оттабьча юкъе хилара боарамал кIезигагIа торо йолаш бах.

Г. ШИШКИН,
В. МАТЯШ.
(ТАСС).

IАДАТАХ ДОАЛА ЗУЛАМ

Укх шера 28-ча январе тха газета тIа «Шераш ма гIулакхаш — дара къадсам» яха рубрика тIа арадаьнна «Къизал» яха статья. Цунах лаьца кийтадаш ух редакце. Царех цIi дешотех йоаш тахан.

Iалаьмате чIоагIа дог тохалуш йийшар аз «Сердало» тIа аралаьнна «Къизал» яха статья. Из йоккха трагеди БIачи-Юрта дIайолаелар. ТIехьадисача йирчача гIулакхех даьнига «берехт» да из. Сина санна бола нах вайна юкъе, халахете а, болаш ба.

Вайх хIаранар дешарийла ва Зурай кхела тара йола кхел вайна юкъерча цхьаккха енга ца хилдйтара оарцагIийла.

Хоьш да, хIара марнана къона хиниллга, нус хиниллга. Цудухьа дог лаз цхьабола кхалнах шоаех марноалой хилча, статья тIа ма алара, шоай несарашта гIелал яхьаш хилча.

ЧIоагIа эсала хIама да наькъа йоахарашца ладувгIаш хилар. Марнана яле а, нус яле а цу хIаманна тIехьайоале ха мара дезац: гайна е гайна хьахинна къона дезал бохаргболга. Цхьанне са ца тохарагIа, воккхата эхь-эздел ца хиларагIа хул из цхьайолча хана. Бакъда дукхагIча даькъе-м Советски Iеьдало еннача бокъонегIа, цун законегIа яха лоаш йолча несийна къаьнара тIехьадисса дина гIулакхаш духьала доахача марнаьна, марда, цар зайца никъ хаац болга хоашие а из лоаш йолча маьра бехкагIа хул.

Массаза нийсалу бераш хилац аьле, шоайла безаш а лоархIаш а бахаш бола къона дезал бокхийча наха бохабеш?..

Хьехарво йолаш болх беш хиларца со дукха дийцад тайп-тайпарча дешархой дезалашта юкъе хулаш долча халахетарий теш хила. Аз дувцаргда ТIоаршхойнаькъан пхьан дезалах. Ала хIана доахаш дика бераш да цар. Бакъда, цар наьнах кхетаьш яц со, хабаре а гIулакха а во саг-м яц из, цхьабакъда, «марнана» аьлча, Iалаьмате хала саг я, ишта чIоагIа саг хулуш хетий тешна хала а долаш.

...Ший воIа саг йоалайир цо. Торо ца хиларагIа хетача тайпара хьоалчагIа девIашIтIехьдаланзар. Нус чуенача тIехьагIа чумхахьа доладелар ши алапи. Тоаделар хьал. Соптальяр марнана. Ишта ши шу даьлар — бераш хиланзар. Из бахьан долаш йитийтар воIага сесаг. ЦIагIа мелдар а нийна дIаяхар воIа. Iа яха торо йоацача воIо йоалайир шоллагIьяр. Чудоладелар рузкъа, юха а сонтальяр марнана, хьалтороc бос хийца тоавелар цун воI Бени. ТIаккха дог нийкхар несех: лоха а я, цун да я папа а шийна хетараш бац яха йолаелар. Бахьан доаца хIара денна доахаш дола халахетараш да а ца моташ, зIамига Лейла а нийна цIаьхар Лида. Бекийна цхьаьккха саг йийлай. Цул фу кхел хургьа хац сона...

Магадане вахаш а бола беш а вар цхьа зIамсаг — Аьхьмад. Ела а енна цига шийца къахьегаш волча болхлочун Иваноеа йоI Шура йоалайир Аьхьмада. Хилар воI. Кхелхача ший даь яр санна Мухьмад яха цIи тIйилар Аьхьмада нIаьнах. ЦунагIа гIадъяла, доккха яе дезача наннас Мийната дуне тIа мел дар оарцагIа а даьхе, тийша болх юкъебеда цIакьех ший воI, цунна кьагIа саг йоалаю. Нускал доаладаьча кхоалагIча дийнахьа кхы яха воагIаргбоацаш, ший дезал болча юха цIавода аьло хьалат а лайчй, дIавода Аьхьмад...

Фу арга цуворча наьнах. Фу юкь нийца духьал гIоргья из хIанзчул тIехьагIа ший воIа, вжий кIаьнка?

Дина болх ба уж тайпа кьанна нах вайна юкъе кIезигагIа болаш...

Дукха ха йоацаш хьоашалгIа яха хилар со сай хинна дешархой болча. Русланига Лейла йодаш, цига сакъердаш а хиннаяр со. Экажкъонгий-Юрта бах уж. Цар тайпан цIи а я Экажкъонгий. Экзаменационни сесс бахаш цIагIа баьар Руслани Лейлаи Сона дукха а хоза а хабараш дувцаш, безаме со тIаийца лаьгIар соца Руслана нана — Аминат. Цу, цхьа класс яьхка а дийна йоацача, эхь-эздел, къоаргa хьаькъал долаш йолча дукха хало Iайначa къаьнача кхалсаго цецъаьнкха лаьгIар со цига. Цо хьалкхедаь, вахара наькъа тIа дахкхача ворхI берах эгтара оламагIвар ва Руслан.

Цу хана тхо къамаьл деш дагIаш гIаддаха дешаш, довлаш чудаьнача бераша цилар: «Баба-нана, оаха дика сакъайирдай, хIанз тенкаш, ловзоргаш ергйий вай?» ТIаккха со бIарга а яйна, эхь хеташ, сох оазбенна шоай цIагIа чубахар уж. Сон Аминати агIача йIаьхача юкъе цар гIар-тата хьахазанзар тхона, цунах цецъаьнна уж фу деш ба со чухьежача, тайп-тайпарча теннех а кхьдолча ловзоргех а ловзаш доахкар бераш. Цига царга яр пускал-теник, Колой-КIант, Жер-Баба, кхыйола ловзоргаш. Цу дерригие со дика кхетайир — цу дезале ираз а барт-цхьоагIо а лоаттаер из тамашийна «Баба-Нана» йолгах, цхьан дешаца аьлча, из йиза йола Нана я марнана а йолгах...

З. ЦУРОВА.
Назрана № 3 йолча юкъерча школа хьехархо.

ОЛИМПИЙСКИ ЛОВЗАРАШ — МАРКАШКА

Iаьна Олимпиадена хетаьль маркаш вай мехка эггара хьалха араьннай 1960 шера. Из яр Скво-Валли хиннача VIII-гIча Iаьн Олимпийски Ловзарашта хетаьль хинна пхе марках йола сери. Цар тIа хьахьокхаш яр хоккей, когсовлозаш хахкар, слалом, фигурни катани, лыжешна трамплина тIара чутоссавалар. Цу хана дена цу ловзарашта хетаьль 47 миниатюра арахийцай СССР бусалма Министерствас. Цул соагIа, хIара Iаьн Ловзара хетабаьь арахец почтови конверташ.

Американски город Лейк-Плэсиде хиннача XIII-ча Олимпийски Ловзарашка дакъа лоацаш ерригa а 37 мехкара командаш мара яцар. ХIаьта хIанз Югославерча Сараево-яхача городе хиннача XIV-ча Ловзарашна бар 49 мехкара спортсменаш. Царех ворхI команда яр спорта массе даькъе къовсабала торо йолаш болча спортсменех вIашагIъейла. Царех цаI — вай Даьхен яр а йолаш.

XIV Олимпийски ЛовзарашкачудоагIаче спорта 8 даькъах яла оттаьь дошо а, дото а, бронза а ерригa 117 медаль яр.

Укх деношка вай республике хьакхоачарIал XIV Олимпийски Ловзарашта хетаяь йола маркаш.

П. МИНАЕВ,
ВОФ-е республикански отделене председатель.

Альпинизм—денал дарий спорт

ЦIаккха а кавказски Боккха лоам бIаргаго дийцадий шун, къаьстта Кистин-Iорт яхача лоам тIара? ХIаьта «Урожай» яхача ДСО альпинизма секце члентамза-м цкъа баьра Iайнабец из лоам. Альпинизм езараш-м дукха ба. Бакъда лакхача лоам тIа бувла Iомабала болабелча альпинизме бус дегI, хьекар низ чIоагIагIараш.

Механизаце учета техникума дешархоша Фролов Леннас, Черный Володяс, № 42 йолча школа 9 класса дешархочо Васильев Алексея, кхычар лаьрхIад альпинизм романтика хинна ца Iеш, уналцIено чIоагIвар а денал дарий гIулакх а доладаь альпинисташ хила.

Лоамашка мух болаш а нийла а хул. ХIара дахьале сатийна хул.

Ишта мух боацаш, сатийна яр яхаш дувц къонача альпинисташа керда шу хьахула бийса а. Цига дедир вар керда шу хьахилар.

Саньердаме ба альпинизма секце беш бола никъ, хIаьта хало ниIслой давм а къонабарий оагIув хьаллаца кийча йолаш ва секце кулгалхо Р. Барадацкий.

Р. ДУДИНКОВА.

НИКЪ ДИКА ХИЛБА!

Нохч-ГIалгIай транспортни управленена чуйоагIача предприятешта юкъе дикагIчарца лоархIаш хьайоагIарех я номер 1572 йола автоколонна. Из дика лоархIайир дIадаьнна шера производственни планех. Колонна водителаш шоай низ хьинари ца кхоадеш къахьегарех хьахинне топам бе из. Водителаша шоай декхар бакъ тоахама хиларах соагIа, сийлахьа гIулакх долга дика кхетаду, хIана аьлча, никъ ба шоаш дIа-юха кхувлараш. Ишта бакъча водителех цхьаннех дувца безам ба са тешна.

Из ва Абазов Сайд-Хьусен. Нахаца Iимерза, новкъоста эшшача моттиге гIо де кийча вола саг санна вовз из цунца болх беча новкъосташта. Автоколонна начальника заместителан Заниев Яхьяс метте дувц дикагIа волча водителах: «ЦIаккха цун автобус еха бIаргайнац тхона, денн йола, цIена, къегаш хул из рейсагIа Сайд-Хьусен арвоалача хана. ХIаьта хIанз цо болх беш йола ЛАЗ яха автобус цIенчарех а яц. Юхьанце Абазов тха предприятеа бейна воагIача хана еха лаьтта автобус а яр из. Цхьаккха саг раьзе яцар цу тIа болх бе. ХIаьта Сайд-Хьусен раьза хилар. Сега новкъосташ доацаш ше лоацача хана тоаьь а яьккха рейсагIа араяьлар из».

Цу гIулакхо цIаьхха а тешаш ду Абазов йоккха болха опыт йола говза специалист волга. Пассажираша Iимерза волча, болха культура йолча бокъа хилар, — цу да Сайд-Хьусена тIера доккхар оамал а хинна дIаотта гIулакх. Ше болх беча массехк шера цIаьхха аварие ца еш хьоагIа из. Цхьа лаьца дувцара дукха гIере вац Абазов, бакъда, новкъосташ, шийна хьаьнна тиннеча, предприятеа ветеранех. Кадимагомаш Данех лаьца дукха дувц цо. Болха къайленна моттиг, дукха а дикадараш хьийцар цо Кадимагомаштара. ХIаьта хIанзчул найсъаьна эггара хьалха гIо де воагIаш хIанз, а укхан хиина хьахамча ва.

ДIадаьнна шера доагIаре смазочни материалаш дукха гIо кхоача водителаша юкъе вар Абазов Сайд-Хьусен. Шера цо кхойир 357 килограмм гарта доагIаре — смазочни материалаш. ХIаьта ший производственни план 125 процент кхоачабийр. Из бахьан долаш предприятеа кулгалхоша цунна елар Сийлен грамота. ТIаккха иза бергалеш, тийнна ахчан совгIаташ а дац кIезига, цу дерригача совгIатех Сайд-Хьусена дезагIа да ше гIулакх дика пассажираша оаьл дег тIера доагIа бараш.

Балхара мукъа вола ха кIезига еш а общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац кIехьа тIехьдоал Абазов Сайд-Хьусена, ха ва цо ший лоIамагIа болча наьхаца дружинник чакъ, хамсьа контролер. Цо новкъосташкара хьедах вертIа бола бала, къаьхьегамен производственни дисциплине тешамерашца кхоасам лоаттабу.

ХIаьта эггара хьанхарча шине дика мел долчунна ше массе тен Абазова Сайд-Хьусена.

Х. ЖАПАРОВ.

Культура болхлой — хьаржархой болча

Карарча хана бехктоххам лаьха хьха безаш цинь декхар да района культболхлоашта хьаллхашка даттар. Цкъа-дале, хьалха а санна, Iаьн замалахьа ма хулла хьинар айдаь боахамий хьайбаи леладерий культурни хьашташ кхоачашде дезаш ба, шозлагIа-дале, къаьстта йоахкхо е езача гIулакхех из мехка Ланхехьарча Совете хоржамаш долаш ерригa агитпункташ чу а лоацаш хьаржархоашта гIулакх дар, агитпунктa кийчъеча гIо дар. Низткъаьло дале а цу декхарех лоархIабеш хьабоагIа культучреждений болхлой.

Хоржамашта хьалхара кампани дIайолалуш оаха оттайир хьаржархоашта гIулакх дара график, хIанз цунга хьежна вIашагIкхетараш чакхдоахаш да. Тха культболхлой Юкъерча Ачалкхерча, Доланоарча, СоагIапчерча, Иваргьерча клубашка болх беча агитпункташка бахинаб, цига концерташ увттадаьд. Библиотекашка литература выставкаш, кхыйола мехка къахьегама толамашта, халкъий доттагIала хетаьь стендаш кийчъяьй.

Цу даькъе къаьстта дукха болх бе безаш я тха лекторешь. ЕрригIаш хIана яц аьнна йолча агитпункташка хинаб лекторей заведующаш Белхароева Дуба, Гиреева Белла, Белхароева Роза. Дукха болх бу укх деношка художникаша Тебоев Руслана, Гагиев Зураба. Дукха ха йоацаш № 3 йолча юкъерча школе цар чакхъяьккхар агитпунктера дикагIйола стенд, уголок хьаьрра конкурс. Цига гойта дика-дикагIа йола уголокаш, стендаш агитпунктошка хьае лаьрхIар.

Харжархой дани а гIадбахе боагIа агитпункташка тха хулаш долча вIашагIкхетарашка. Царна хов укхаза кIоарга чулоацам болча илленца, тIах аьнна долча халхарашца, стихаш еларца шоай самукъа доахкхаргдолга. Безаме тIаац цар бовзаш бола самодеятельни артисташ Цечоев Мухьмад, Мержоева Аьсет, Гагалаура Муза, Ведоева Зина, кхыбераш.

З. [illegible]
[illegible] района культура отдела заведующий.

Театре болх бу—25 шу

Нохч-ГIалгIай заслуженни артистка, республикански театра актриса Мехтиева Роза Хасановна йовзаш я вай республике. Тхьаь пхиъ шу доал укх деношка нохчий труппе цо болх бу а, театр дегIаккхувлача даьнъе цо хьинаре дакъа лоаца а.

Театре администратор хиннача ший мара баркал бал Роза Хасановнас, из ва эггара хьалха из театре йоалаьр а цун из дезадалийтар а. ХIанз къонача актерашта дIадала дукха хIама, опыт йолаш я Мехтиева. Цо Iомабу уж шоаш каралаьцача гIулакха тешаме хила а из деза а. Роза Хасановнас ше лоархIача бесса: доккхагIа дола ираз спектакль чакхъяьлча берий дегашка юсача гIозалах ларх Iа Iомабу къона актераш.

КIоаргга говзал, кхыча актрисах тара ца леста белгалонаш, музыкально-вокальни хьисапаш хиларца белгала я Мехтиева. Из дика гу цо тешаш дезаш бIаргадайча.

Тхьаь пхиъ шу... Из кIезига ха яц, бакъда, цу хан-юкъа Мехтиевас баьча боккхача балхига хьежача хетаду, цу лоацача хана сел боккха а накъ дегагIо лущ бола а болх бе миштa карагIдьнйад-те цу кхалсага? Цунна дола жоп цаI да: театр доацаш яха ца могаш, цуйна ший дега хьинар дIалуш хиларах карагIдьнлар.

Роза Хасановнайна карагIдьннарий боккха мах баьб, 1968 шера цунна еннай «Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи.

ХIанз а дукха карагIдоал Мехтиевайна театре, цун актерий говзал дегIаккхувлача даьнъе. ХIаьта хьарттердар ший балга цо лерхI кхуьна доагIа бераш дика оамалаш йолаш хилийтар, эззал, эсалал ца еаш хилийтар. Из цун а цукца болх беча актерашта а хIанз карагI а доал.

З. ТОРШХОЕВА.

Оаха яздаьчун лерагIа

«ХЬАН СОВЦАБЕРГБА УЖ?»

1983 шера «Сердало» тIа араьллар «Хьан совцабергба уж» яха материал. Цу тIа дувцар ГПАП-1 чуйоагIача автобуса водитель Захарьян кIирандийнахьа, Урус-Мартан яхача юрта хиннача бахар тIара бокъо йоацаш 32 пассажир автобуса тIа а хоаваь воагIаш хиларах.

Цу хьакъехьа ГПАП-1 директора Т. Ошаева редакцега хоам бу: «Хьан совцабергба уж» яха «Сердало» тIа араьннa материал йийшай тха коллективе. Вахтови болхлой дIа-хьа кхувлара бокъонаш телхаярах водителa Захарьяна цхьан бетта йолгIа премии ерригa дIа а йоаккхаш выговор луй. Предприятеc эксплуатацеа йолча отдело кхы а де доагIар дац вахтови автобусашта боагIача бесса найсa нийсa долча гIулайкха бола тIехьажам чIоагIбера».

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ

№ 10 йолча Грозненски технически училище ЦХАЙКАДУ

1984—1985 дешара шера [illegible] хилар.

Укх специальностех:

Архитектурно-гIишлой яра профиля чертежникаш - конструкторашка.

Дешаш йоаккхаргйола ха 1,5 шу. Образовани 10 класс. Стипенди 30 сом.

Занятеш йолалургья 1984 шера 1 марта.

Деша боагIарашта ер документаш еза:

Заявлени, образованех дола документ.

Вахачера справка.

Размер 3х4 дола 4 фотосурт.

Веьча хана тешал е паспорт.

ТIема билет е приписной тешал.

№ 286 йолча формах йола медицински справка.

Училище дIайийларец деша йолабелача шоллагIча шера НГIАССР проектни организацешка шталта производственни практика хул, цига доагIача алапех 50 процент стипендеа тIа а деттайуш.

Эшаш бола кагий нахе йешарейн общежити Iалашбу.

Училище тIехдика йисте а яьккха шоай специальностех болх беш бараш заочни сийрайнех дешаргдолаш конкурс а йоацаш шоай специальноста тергарча вузашкеи техникумашкеи дIаийбу.

Училище тIехдика йистелькха дешарйой индустриально педагогически техникумашкеи профтехобразовани институташкеи хьеийбу.

Училища адрес: г. Грозный, 364007, Заводской район. Социалистически ул., 40, ТУ-10. Телефон 3-18-03. Цига ух №№ 2, 5 йола трамвайша №№ 3, 3А, 33 йола автобусашка («Даухаташка» яхача остановке кхачача).

Тахан республике гIоллен Грозней морхаш а йолаш, йочан а йоаца, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —2 +3, Грозне 0 +2 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгIо лар а дедхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 9—14, дийнахьа 0 —5 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.